

KAZIMIERAS GARŠVA

LATVIJOS LIETUVIŲ Tarmių SINTAKSĖS YPATYBĖS
IR TEKSTAI*

1. ĮVADAS

Latvijos TSR yra mažiausiai 6 senbuvų lietuvių tarmės: vilniškiai (Čiskodas, Indricā, Uodegēnai ir kt.), uteniškiai (Subāčius, Gāršvinē, Aknystā), kupiškėnai (Nēretos), panevėžiškiai (Skyrōnys), šiauliškiai (Ūkrai) ir telšiškiai (Vadakstis) (plg. Garšva 1985). Išskyrus Indricā, į kurią lietuviai atsikėlė 1893–1903 m. iš Ignalinos—Rimšės apylinkių, ir galbūt Čiskodą, visos kitos šnektos gali būti pagrindinio lietuvių kalbos ploto šiaurinis tęsinys. Tarp Čiskodo ir Neretų senbuviai save dažniausiai vadina lietūvninkais.

Visos tos šnektos teikia daug duomenų lyginamajai dialektologijai ir baltų kalbų kontaktams tirti. Latvijos lietuvių šnektų tekstai papildė mūsų žinias ir apie tarmių sintaksę.

Iš pakraštinių lietuvių tarmių iki šiol nebuvo išspausdinta tik Latvijos lietuvių kalbos tekstų; jų trūksta ir pilniausiuose rinkiniuose (Lietuvių kalbos tarmės 1970; Zinkevičius 1978). Čia pateikiami tekstai yra ne tik pirmieji, bet iš daugelio vietų – ir paskutiniai (statant Daūgpilio hidroelektrinę, Indricā, Augustiniškiai, Misiūnai iš viso bus iškelti ir užlieti). 1977–1983 m. autoriaus Latvijoje buvo įrašyta 30 magnetofono juostų (įrašų trukmė – 25 valandos). Daugelį tekstų šifravo autorius, kai kuriuos (siekiant didesnio tikslumo) – universiteto dėstytojai A. Girdenis (Nr. 28), O. Kosienė (Nr. 8, 22, 23), B. Stundžia (Nr. 7, 24).

Transkripciją vartojame įprastinę ir kartu – kuo paprastesnę. Kadangi lietuvių kalbos priegaidės yra tik ilguosiuose skiemenyse, tvirtapradės ar tvirtagalės priegaidės ženklas savaime rodo, kad kirčiuoto skiemens pagrindą sudarantis balsis yra ilgas, o pirmasis ar antrasis dvigarsio komponentas – pusilgis. Ilgieji balsiai specialiai žymimi tik tuose kirčiuotuose skiemenyse, kurie ištarti su vidurine (*) priegaide, ir visuose nekirčiuotuose skiemenyse. Dvigarsyje ir akūto, ir cirkumflekso ženklu (āī) žymima vidurinė priegaidė, nutęsta per abu komponentus, o graviu (ie, ai ir t. t.) – ypatingai trumpas garso ar kurio nors komponento ištarimas, primenantis vad. kirstinę priegaidę. Graviu ir tašku žemai (i.) žymimi kirčiuoti pusilgiai balsiai, neturintys priegaidės¹. Kai žodyje du ar daugiau kirčių, pagrindinis dažniau-

* Geriausiai tekstų pateikėjai Genovėfai Misiūnienei (1891.X.25–1984.V.7) ir daugeliui kitų Latvijos lietūvninkų atminti.

¹ Pagal tradiciją kirčiuotų balsių pusilgumą žymėti vidurinės priegaidės ženklu yra ir nelogiška (plg. Garšva 1977, 77–78; dar anksčiau prie panašios nuomonės buvo priėję J. Kazlauskas, A. Girdenis).

siai yra paskutinis kirtis (plg. *gaidzīs* ir t. t.); šalutinis kirtis pokirtiniuose garsuose *ie, uo* (ypač ištęstuose ir nugiedamuose) žymimas tašku viršuje.

Kai balsis *e* prieš kietuosius priebalsius ir balsis *a* po minkštųjų priebalsių fonetiškai ir fonologiškai sutampa, jis žymimas vienodai – ženkle *a* ($a = 'a$), nurodant priešais esančio priebalsio minkštumą. Nežymios, dažnai ir savaime numanomos fonetikos ypatybės nedetalizuojamos (jos bus aptartos kitame straipsnyje). Tekstų fonetinės ypatybės nevienodinamos. Pausės tarp sakinių žymimos vienu įkypu brūkšniu (/), o tarp sintagmų – kableliu, dvitaškiu ar pan.

Iš turimų tekstų atrinktos kalbotyrai svarbesnės ir įdomesnės turinio ištraukos. Daugiausia (apie trečdali) magnetofono įrašų yra iš Uodegėnų. Ciskode tėvų kalba tik „pacituojama“ nelabai rišliuose tekstuose, tad Uodegėnai dabar yra tolimiausia senbuvų Latvijos lietuvių sala, kurios labai savita tarmė iki šiol vartota dar kaip bendravimo priemonė (daugiausia tarp G. Misiūnienės ir jos dukters Elenos; remtasi ir pastarosios autoriui tarmiškai rašytais laiškais, jie nekirčiuoti). Iš maždaug 40 likusių uodegėniškių (apie 1900 m. buvo 47 šeimos, daugiau kaip 200 žmonių) 10 dar gali pakalbėti lietuviškai². Apie 1935 m. Uodegėnų gyventojai gaudavo lietuviškų laikraščių ir knygų, buvo net surašinėjami norintys lankyti lietuvišką mokyklą.

Pagal Uodegėnų šnektą galima spręsti, kaip buvo kalbama maždaug 10 kitų Krāslavos apyl. kaimų (plg. Garšva 1984, 88)³, nes subaltarusėjusios paskutinės Misiūnų k. (7 km į p. v.) gyventojos G. Misiūnaitės prisiminti žodžiai⁴ panašūs į Uodegėnų.

Greičiausiai nedaug tesiskyrė kalba ir visame nutautusiame plote tarp Uodegėnų ir Skrudėlynės⁵, skiriamame Dauguvos upės: Naujinio (20 km į v.), Jāunbornės (Neiborno, 8 km į p. v.) ir kitose apylinkėse⁶.

Tarp dešiniojo bei kairiojo Dauguvos kranto lietuvių yra neabejotinas ryšys. Nuo Jāunbornės lietuvių kaimai į dešinįjį upės krantą yra įsiterpę tarp baltarusių, latgalių ir sentikių rusų kaimų. Kontaktus su kairiuoju Dauguvos krantu rodo gausoki skoliniai iš baltarusių kalbos, kurių vietinėje latgalių šnekoje nėra. Senieji Uodegėnų kapai taip pat buvo ne Borovkoje, bet arčiau Dauguvos bei subaltarusėjusio ploto – Ūžinkalne (kitai – Stygėvičiuose, už Dzergališkių). Misiūnų, Augustiniškių gyventojai eidavo į Jāunbornės bažnyčią; G. Misiūnienės prosenelė *Bičiūol'*, gimusi apie 1820 m. ir kalbėjusi lietuviškai, į Uodegėnus atitekėjo taip pat

² Iš jų 4 gyvena kitur.

³ J. Endzelynas (1981, 279) yra nurodęs, kad, be Uodegėnų, lietuviai gyvenę ir Mulkiuose. Vietinių žmonių atminimu, ten daugiau kalbėta latgališkai.

⁴ *Ārkliis, čiertas, kājas, kaliādas* „kalėdos“, *mergeita* ir pan.

⁵ Skrudėlynė yra 20 km į pietvakarius. Prie jos kirčiuotas balsis *o* taip pat dar buvo tariamas kaip *a* (Grinaveckienė 1980, 223, išn. 2).

⁶ „Ir Ellernoje (priešais Naujįnį – K. G.) seniaus kur-ne-kur gyveno lietuviai. [...] Už vis daugiau jų buvo apie Neiborį. Pusamžiai sako, kad augdami negirdėjo cze žmonių kalbant kitaip kaip lietuviskai. Tarsi paminklui keletas lietuvių užsiliko iki sziai dienai. Isz kur jie atėjo nieks nežino ir seniausieji neatmena. [...] 1864 m. [...] nuvargę žmonės, iszgirdę, kad reiks mokėti keletą deszimcezių [išpirkti žemę], parsigando, palikę vergijos vietą, iszsidangino kur kam kluvo“. – Žvalgas. Isz Žemgalos.—Tėvynės sargas, 1898, Nr. 7, p. 17.

iš kitos Dauguvės pusės (Jāunbornėje lietuviai Bičiūoliai gyvenę iki 1920 m.; ten buvo pavardžių *Krauklis*, *Mikūtis*, *Tārvid* ir t. t.).

Kiek anksčiau Krāslavos apyl. lietuviai galėjo sietis ir su Breslaujės apyl. lietuviais. Sprendžiant iš artimiausio Pliūšų (Pliustų) k. (nuo Augustiniškių 7 km į p.) pavardžių *Grodž'*, *Kārdel'*, *Luksza*, *Pitkun*, *Ragiel'*, *Szākel'*, *Szemel'* ir kitų duomenų (1984 m. apklausti 8 vyresni Pliūšų gyventojai kada nors kalbėjus lietuviškai nebeprisimena), tas kaimas iš esmės galėjo subaltarusėti iki XIX a. vidurio. A. Viđugiris (Гаучас, Видугирис 1983, 48) mano, jog dar XIX a. pabaigoje tie gyventojai buvo dvikalbiai ar mišrūs, o B. Makauskas (Makowski 1983, 236), remdamasis 1919, 1921 m. gyventojų surašymais ir 1939 m. rinkimais, nurodo dar tada iki 10 % „lietuvių“ buvus nuo Pliūšų ištisai net 80 km į pietryčius (Perebrūdų, Miōrų, Nikolajevo valsčiuose – tuo laiku tai būtų labiausiai į rytus nutolę lietuvių salos).

Krāslavos apylinkėje, kaip ir daugelyje kitų Latvijos vietų, senbuviai lietuviai gali būti įsikūrę XIII–XVII a. 1982–1984 m. Latvijos TSR istorijos instituto archeologų kasinėjimų duomenimis, Misiūnuose žmonės gyveno jau X a., prie Augustiniškių (3 km į r.) – XIII a. Bent XIII a. gyvenus lietuviuosė vietose galėtų rodyti ir uodegėniškių skolinys *kiāumalas* „kevalas“ (jeigu tai nėra hiperkorekcija; XIII a. latgaliai tą žodį bus pradėję tarti *čaumala*, plg. Būga 1961, 97–98, 275–276, 572). Prieš 1519–1753 m. (Būga 1961, 570–574) gal pasiskolintas ir žodis *šykstas* „tąsus“ <*siksts*> *seiksts*. K. Būga (1961, 99–100, 266) manė, kad Įžvalte, kuris yra nuo Uodegėnų 5 km į šiaurę, lietuvininkai turėję gyventi dar tuomet, kai patys latgaliai *Įzvaldo* vietoje tebeįstardavo *Užvalda (nemaža tos apylinkės vietovardžių rodė lietuviuosė dar neseniai). Pats Uodegėnų vardas, kaip ir Augustiniškių, Misiūnų kaimų pavadinimai, yra lietuviškas, kilęs iš žodžio (*v*)*uodegā* (latgaliai ją vadina (*st*)*aste*, o *vedegōs* vietiniai gyventojai nėra girdėję). Lietuviški yra ir daugelis kitų kaimo vietovardžių: *Lūkštupelis*, pieva *Lūkštai* (latviškai *Liču pļavas*) ir t. t. (žr. tekstą Nr. 11).

Toliau vartojami šie sutrumpinimai: **Akn** – Aknystā (ofic. *Aknīste*, Jēkabpilio raj.), **Cs** – Ciskodas (*Tiskādi*, Rēzeknės raj., Sākstagalio apyl.), **Dgp** – Daūgpilio pietinės apylinkės (*Gryvā*, *Kalkuonē*, *Mēdinās*, *Grendzā*), **Eg** – *Eglāitē* (Eglaine, Daūgpilio raj.), **Gršv** – *Gāršvinē* (*Gārse*, Jēkabpilio raj.), **In** – *Indricā* (*Indrica*, Krāslavos raj., Kālniešu apyl.), **Nr** – Nēretos (*Nereta*, Stūčkos raj.), **Sbč** – Subāčius (*Subate*, Daugpilio raj.), **Skrn** – Skyrōnys (*Šķirāni*, Bauskės raj., Brūnavos apyl.), **Uk** – Ūkrai (*Ukri*, Duobelės raj.), **Vdks** – Vadakstis (*Vadakste*, Sāldausedzē raj.). Daugiausia pavyzdžių užrašyta iš Uodegėnų (*Vodiģēņi*, *Odigiņāni*, Krāslavos raj., Borōvkos apyl.); prie jų nevartojama jokia santrumpa. Vietovių lokalizacija smulkiau aptarta ankstesniame straipsnyje (Garšva 1985).

2. SINTAKSĖS YPATYBĖS

Žinomas J. Endzelyno (1979 510, 515) teiginys, kad latvių kalbos sintaksė daugiau primena Europos vakarus (vokiečių kalbą), o lietuvių sintaksė – rytus (slavų kalbas). Dauguma Latvijos lietuvių kalbos sintaksės skirtumų nuo kitų lietuvių tarmių yra ne archaizmai, bet atsiradę dėl latvių kalbos įtakos. Ir vis dėlto kokio nors didesnio atotrūkio tarp lietuvių kalbos abiejose respublikose nėra.

Kaip ir gretimose rytų aukštaičių šnektose, plote tarp Ciskodo ir Skyrōnių vartojamos konstrukcijos ne tik su lokatyvu (plg. *gyviāna mūsū bažnīčijā* Cs), bet ir su iliatyvu: *aik tvārtan* Cs, *Aknistōn aštūoni kilometrāi* Sbč, *pēreiti Lātvijan* Gršv, *dedi pēčūm* Akn, *vēže Suvainišķin* Nr, *vāra vidōn* Skrn. Vienaskaitos iliatyvas varto-

jamas ir panevėžiškių tarmėje, tik galinis priebalsis *n* dabar dažniausiai yra nukritęs plg.: *aik laūka* / *laūkan*, *šal'n'* „šaliñ“, li.pk *žēmē* / *žēmēn* ir pan.

Tarp Uodegėnų ir Eglaitės (vilniškių ir gretimų uteniškių, išskyrus gal tik Ciskodą ir Indricą) lokatyvas painiojamas su iliatyvu, t. y. vietoj lokatyvo labai dažnai (ypač Uodegėnuose) vartojamas iliatyvas, o vietoj iliatyvo – retkarčiais ir lokatyvas, pvz.: a) *bū.va' trīs tvartėliai: vienañ kārvie, kitān arklīs, treciañ aviža's; mūm gi čemadānas mesās bū.va' ažuṣkalin; vakarañ, rytañ, unksē giēda; pūpas daržañ pjāvie; tvařtan niēka niēr, dykas*; b) *kaimýnyis indūrie akýtiej; ateina bažnyčiai* Dgp; *niāja karčiamój māna výras* Eg. Atsitiktinai tos formos pavartojamos ir savo vietoje: *linūs mīna rijāj; impūolau tān upiālin; sūlūys lāidzes debesin*. Panašiai abu vietininkai reiškiami tomis pačiomis formomis pietų aukštaičių tarmėje (Zinkevičius 1978, 46, 54), o lokatyvo vartojimas vietoj iliatyvo Latvijos rytų aukštaičių tarmėje buvo aiškinamas greičiausiai latvių kalbos įtaka (Grinaveckienė 1983, 113–114).

Tam tikruose Uodegėnų pasakymuose iliatyvas vartojamas ir vietoj galininko, įnagininko, plg.: *rūdenin bū.va' daug mūsų; māna mergā pýlūe kartañ su manīm*. Neaišku, ar iliatyvo variantu galima laikyti vieną kartą užrašytą formą *ānas darbanū* „darbė“.

Į šiaurę nuo linijos Raguvā – Ukmergė – Molėtai – Sālakas vartojamos sutrumpintos daugiskaitos iliatyvo formos, fonetiškai sutampančios su lokatyvu (Zinkevičius 1978, 54): *kuniguos nāja* Cs, *išvažava kapuōs Laukesōs* Dgp, *žagenýs sudieja* Eg, *važiuosiu svečiuōs par juos* Sbč, *dēda medī.niuos sūduos* Gršv, *atsigabiānam Nartōs* Nr, *sū.rioš kūliōs* Skrn. Nuo senbuviių Latvijos lietuvių kalbos skiriasi tik Indricos kolonistai, dažnai išlaikantys daugiskaitos iliatyvą pilną: *dali.na chutarūosna; dūrysna pasprabūja*. Bet Uodegėnuose ir daugiskaitos iliatyvas (plg. *apyniūs sū.dedu viduñ tamuōs burākuos*, latg. *tymurs burakurs*) retkarčiais pavartojamas lokatyvo reikšme (*niažynaū, kas tamuōs namūos gyviāna*).

Vienaskaitos lokatyvas kartais vartojamas vietoj galininko, prielinksnio *per* su galininku, o daugiskaitoje – vietoj įnagininko (ypač skaitvardžių) ir t. t.: *ātneša šviñtiej* („sekmadienī“) *pīena; pīnkiazdiašym kapaiku dienai* („per dieną“) *raikia makiēt* Cs; *dvīdešim devintuōs [miātuos] sudālūe šēitu sālū; kiaturiazdešimtuōs miātuos išāla* Dgp; *trijūos, kiaturiuōs* („trisė, keturiėse“) *kāla; mūša trijuōs* Akn; *āteina pūsyēj pirmāsias adýnas; kasdiena's ašaroju, kad nier mamyties*. Pagal latgalių pasakymą *gāja ganurs* Uodegėnuose sakoma ir *raikia aīt ganūos, ganýt; trys diēna's namūos, a ketvirtā ganūos*.

Rytinėse šnektose, rodos, vartojamas ir trejopos aukščiausiojo būdvardžių laipsnio formos, sudarytos iš įvardžio *pāts, pati* ir nelyginamojo, aukštesniojo įvardžiuotinių būdvardžių laipsnio formos arba nelyginamojo laipsnio daugiskaitos kilmininko ir jo aukščiausiojo laipsnio formų (plg. Grinaveckienė 1983, 115; pastaroji forma autoriaus neužrašyta): *va.ve.rūsis „vieversys“ pāts pirmasei skriñda* Dgp; *pāts siānasai aš* In; *pāts senēsnišei im pēnsija's*.

Uodegėnuose vietoj įprastinių įvardžių *aš, tū* ir *savęs* vienaskaitos kilmininko, naudinininko (rečiau) ir galininko formų vartojamas įnagininkas: *tavīm tėvas su māmu pēni, vaikaī manīm nepieniēs; anā gi želū.ja, tavīm gērēi; dabār ānys manīm*

pàmitie „paliko“; nūvidie manīm da namaīs; ā.nys par manīm par vāsarū būna; ni viēna niēra par savīm.

Būdvardžių bevardė giminė, beasmeniai veiksmazodžiai, dalyvių daugiskaitos vardininkas (pastaroji ypatybė užrašyta ir Subačiuje) pakeičiami būdvardžių ar dalyvių vyriškosios giminės vienaskaitos vardininku, prieveiksmiu: *man šyltas kãja.m; tau baisūs, ka ašai tavi nesumūštum; nigiaras bū.va' pariētkas pa Mikalòdžui, sunkei bū.va'; nekadū nepamislitas, kad reiks škirties šiemiet nuo meiluosies māmūties; būtu palaidavi ir vis pabaigtas buvis; māža palì.kis takiū žma'niū, kas kalbiāt pa lietū.viškei; pařdaviem kadū nupjāvis; varpal ėr zvānĳis Sbč. Uodegėnuose dar kartais ištariami ir bevardžiai būdvardžiai (Juzupėliui bū.va' sunkū), taigi jų pakeitimas yra nesenas ir kilęs dėl latvių kalbos įtakos (plg. *būva' tūmsas*, lat. *tūmss*). Daūgpilio apyl. vyriškosios giminės formomis moteriškoji giminė reiškiamą tik labiau šnektą primiršusių žmonių (plg. Grinaveckienė 1983, 112).*

Po slinkties veiksmazodžių kai kurie rytų aukštaičiai vartoja ne tik iliatyvą, bet ir siekinį: *eisu nāma gū.ltu* (l. d.) Cs; *nēja pū.pu pjātu; brālis nuvažāva padabātu; neidava nē vakarūotu* Nr. Siekinio funkcijos tokios pat, kaip bendraties; abi tos formos tuo pačiu tikslu gali būti vartojamos ir po infinityvo: *kas tau nār aīt darýtu / raikia aīt slūžýt*. Uodegėnuose greta sangražinės siekinio galūnės -ūs vartojama *uos: aīs mazgātūs / mazgātuos, važyniētuos* (bendratyje yra galūnė -ies, būdvardžiuose -ūs / uos, plg. *nier kū bijāties; báltūs / báltuos*). Šalia siekinio gali eiti daiktavardžio kilmininkas.

Lietuvių kalboje siekinį turi kupiškėnai, anykštėnai ir labai nedidelė dalis gretimų uteniškių (apie Vėžūonas, Ąlantą, Ūteną) bei panevėžiškių (apie Vabalnišką) (plg. Zinkevičius 1966, 390; 1978, 70, 72). Kitose tarmėse siekinys išnyko. Vilniškių tarmėje siekinys vartojamas tik Latgalos lietuvių salose – Ciskode (retai, užrašytas liaudies dainoje) ir Uodegėnuose. Greičiau tai yra ne skolinys, bet archaizmas nors latgaliai siekinį irgi turi (plg. *es išu āstu „aš eisiu valgyti“, aizbrauce laulotūs „(jie) išvažiavo tuoktis“*, Скринда 1908, 48; Endzelins 1982, 587). Sangražinės formos galūnė -uos nesutampa su latgalių -ūs; vietoj jos Krāsļavos apyl. latgaliai vartoja galūnę -ys. Siekinį gyvai vartoja ir išlikę šiauriniai kupiškėnai apie Nēretas, Sūsējā.

Kaip ir kitose rytų aukštaičių vietose, apie Kaļkuonę (Grinaveckienė 1983, 119), Ciskodą su veiksmazodžiu *reikia* ir bendratimi eina vardininkas, plg.: *raikia dārba s darýt, nier kam kalbiāt* Cs. Uodegėnuose gal dėl slavų k. įtakos pasitaikė vienasaskaitos vardininkas ir po veiksmazodžio rasti: *kad gale'tumet rast žmogus* (bet *nega! rasti žmagaus, rasti gerus žma'nius*). Dar plg. *nāmie niēr kas pāliek Uk*. Matyt, dėl slavų kalbų įtakos vardininkas kartais pradėtas vartoti ir vietoj papildinio galininko, kreipinio šauksmininko: *ēš tau dūosu piragielis* Cs; *nā tau kdu'linis, duok man' gīalužē.ni; kiškiālis niābagiālis, aīk miežāliu pjātu* (l. d.).

Visu pasieniu dėl latvių kalbos įtakos vietoj vardininko konstrukcijos su *turēti* paplitęs naudininkas su veiksmazodžiu *būti* (pastarasis gali būti ir praleistas): *brāliam žmāna lietūvia bū.va* Cs; *man trīs brālei bū.va'; jam bū.va brālis žānitas; par mum bū.va viēnui brāliui trīs sūnāi; visiēm pa viēnai paduškýtei ėr atsisiēstu; vaikialyēnu kiek man daūgil; mām ta.kiūr krāmu niabū.va*. Akn; *Naratōs jam bū.va centras* Nr

ir t. t. Kaip matyti, veiksmazodis *būti* neretai nukeliamas į sakinio galą (plg. Krās-lavos apyl. baltarusių *tāta naš litò.vec byl*). Žodžių tvarka sukeičiama, norint kurį nors žodį pabrėžti, plg.: *a k ū āns man padarīs siānai; ānas padūoda tiēvui ādatu turiēt; jau man senei reikie numiēt*. Nuo Aknystės užrašytas pasakymas *āž do. ār tiakaū jōji.s* „man dar irgi teko joti“.

Žodžių linksnių konstrukcijos šnektose neretai verčiamos prielinksninėmis (plg.: *ānas dālye āvižas diel' arkliū* „arkliams“; *āpili su kārštu ūdiniū*), nors pasitaiko ir priešingai (*tam k ū.nigui vi.su žēmi atōjeme* Nr). Yra išlaikytų pilnesnių prielinksnių (*nuōg, tērpū*), bet daug jų reikšmių (*aīt, nuō* ir t. t.) ir net pačių prielinksnių (*aīž, da, piē staŗp*) pasiskolinta. Prieliksniai reikalauja vienaskaitos kilmininko (*dēl, na, nuo*), naudininko (*da, prie*), galininko (*ant, par*), kilmininko ir galininko (*ažu*), naudininko ir įnagininko (*lig*), daugiskaitos kilmininko (*dēl, nuo*), galininko (*ažu*), įnagininko (*da*), galininko ir įnagininko (*par*) ir t. t.

Toliau pateikiame užrašytų prielinksninių konstrukcijų pavyzdžius. Jos paplitę labai nevienodai.

a īž, plg. la. *aiz* „už“: *daŗžinie bū.var aīž kēlia*; *ištrāukie manim aīž pāsmakria*. Uodegėnuose ir Čiskode *aīž* (*aiz*) vartojamas kaip prielinksnis ir priešdėlis.

aīt „į, pas“: *aīna un Eglāiti, Īlukštu Sbč; unt malūno nuveže* Skr; *vēde un sā-va seserim*. Prielinksnio *i* reikšmė *ant* labiausiai paplitęs tarp Subačiaus ir Skyrėnių, dar plg. Uodegėnuose ir Čiskode vartojamą jo fonetinį variantą *na*.

apliūk „apie“: *miātu apliūk šāšiazdiašimt adgāl* Dgp.

až ū (*až*) „už, įnagininkas“ ir t. t.: *už ažeriōka, ažu Skiŗscinia*. Dgp (dar plg. *užu Skaŗdupja*. Akn; čia pirmasis *u* gal priderintas prie bendrinės kalbos); *išējaū až vūra* Eg; *ažu Subāčiaus Letuvā Sbč; jam reikia vāikščiāt ažu vilku* Sbč; *tas dēdia. pā.jemia. jī ažu sūnu* Akn; *baigia ištautēt, paliēka až ū latviūs* Akn; *isimōkia až (ū) mūrnikā* Nr.

da „į, iki, pas, prie“: a) *brālis viēnas nāja da tartākui, da Rūgai; nesidabāja da tiēvui su māmū; naīna da pīrtei, da namaīs*; b) *nitāli da Īžvaltui nuo Vūodigiēnu; kiaturī kilomētrai da baŗnūčiai*; c) *pājimie jū da savim, do sūnuī, duktīē āteina da manim; aīk da vaikais*; d) *āteina da lungēliui*. Tas prielinksnis (ir atitinkamas priešdėlis) labai paplitęs Uodegėnų šnektose. Jis iš slavų kalbų pasiskolintas per vietinę latgalių šnektą, plg.: *kačia, navar da gōldam* „kate, negalima prie stalo“, *da mežam „į miškā“* ir pan. (dar plg. Endzelins 1982, 602–603).

dēl: *ānas dālye āvižas diel' arkliū / ātdiviem kārvei; ātvidie viārtini barānku diel' kūciās; del siēkla's, siēklai* Eg; *kū-lis dēl' duīkčiū dingīma* Akn; *pusiktārs dēl kārvēs* Uk. Tose pat vietose tikslui reikšti šalia konstrukcijos *dēl* + kilmininkas dar pavartojamas ir *naudininkas* (+ *bendratis*).

īn „į, pas, vietininkas“: *neatāja in dārba; ataīk in mūm / mūms* Cs; *in tā šniūra septynī kaziānai; im pēnsijas*. Prielinksnis užrašytas Uodegėnuose ir Čiskode kaip *ant* pakaitalas (*aīt* ir *ī* rytiečiai daug kur painioja, plg. Zinkevičius 1978, 55). Konstrukcija *in mūms* (vietoje *in mūm*) greičiausiai yra vėlyvesnė, atsiradusi dėl latvių kalbos poveikio.

lig: lig Daūgavai *bū.va* Lietuvà Dgp; lik Nēretai Akn; lig kār „karū“ Skrn. Skyrónyse, kaip ir panevėžiškių plote Lietuvoje, lig vartojamas ne su vienaskaitos naudininku, o su įnagininku (ir kilmininku).

nà „ant, į, per (už), naudininkas, vietininkas“, žr. *ant, in*: a) *atsisiėdis nu kiālma; aš kaip siediėjau na tā zla'stāna*, būpt nu žāmies; *siediēt nu lūnga*; b) *tu vālgyk, nesidabāk nu manỹ, kad aš lāju; dabār nu (im) pēnsijas nēja; žūriu nu bliūda*; c) *a kiek gi nu diēna's reiks makiēt?* Cs; d) *diedlenia sākā nu manỹs*; e) *galėjau iškiāpt visadū nu viēta's; kai nu salās giviāna'm; tu nu laūka niagulwiesi; výru no vainū nūmušie*. Fonetiškai *na (nu)* gali sutapti su prielinksniu *nuo*. Semantiškai Uodegėnuose ir Ciskode *na* yra *ant* ir *in* pagrindinis variantas, kuris daugiau, rodos, niekur neužrašytas. Greičiausiai tas prielinksnis yra fonetiškai perimtas slavų *na*, o ne atsiradęs *un(t)* garsams (*u* ir *n*) susikeitus vietomis. Latgalių toks skolinys nepaplitęs, plg.: *piālye nu aruōda nisprāksta — pele uz arūda nesprākst*.

nu ō „nuo, iš“: a) *ānas na' izdaūguva's bū.va*; *ruīkas sōpa nu dārba* Cs; *atvažāva atsipūst na dārba; šķirties no ma'mute's* (= su mamutė); b) *nu' ō Liatuvās bū.va atvažavis* Cs; *žmānu atāvede nu Liatuvās* Cs; *na mēdzia' sutaisýtas; dunkscýs bū.va na šaudū; na tās mamās ātiemie*. Reikšmė „iš“ perimta iš latvių kalbos; ji pasitaiko ir Lietuvos pasienyje (Endzelīns 1982, 604–606). Su ta reikšme (latgaliai *taria nu*) siejasi ir tokios Uodegėnų konstrukcijos: *linūs iškūlsta nu spāliu* „iš linų išskulia spalūs“; *šāudus išblāgža nuo tū varpýtiu* „iš šiaudų išbloškia tas varpytes“ (šnekoje kilmininkas apkeičiamas vietomis su galininku ir *nuo* „iš“ nukeliamas prie kilmininko).

nu ōg: *atsitrāuki nug manỹ* (l. d.) Cs. Senų žmonių kalboje *nu ōg* dar pasitaiko ir kitame rytų aukštaičių gale — pavyzdžiui, apie Lińkuvą.

par „per, pas, prie, iš, už, įnagininkas, vietininkas“: a) *par mūsū laūku gialu-žinkelis ēja* Eg; *aš jai su plīdtku par riētais*; b) *ýr šakā par māni* Cs; *āuga par mānīm; kū aš dirbaū par tiēvu, par māti, tū aš aźmiršāū* Cs; *bū.va dvi sāsaris par jaunēsniji brāli* In; *aš tināi kālau par juos* In (ir Gršv); *par jūm niāštrma deļgies?*; *takiū baliū par mūm nēr* (a) Sbē (ir Cs, Dgp); *jau Litvā par mūm isibeīks; par „nuo“ Šýderi niatōli* Eg; c) *sūklumpam par stālu, par durīm, par pušýtiem; par kapaīs šaūkias* Altkirka; d) *par vidū saūsūs*; e) *anā gi jauniēsnie par mānim; dekvājam par klapataīs; kālbam pāterus par taīs bernia'kēliais*; f) *ānas buva par kātu, par dōktoru; par liūno šaūke* Skrn; *par kaimýnam šaūkia* Cs; g) *āi, visakā bū.va par gývi; par viduri lykniē; āina ālnis pīrmasei, māžasei par vī.duri* Akn (*par vidurī „viduryje“* sakoma ir apie Žeimelį, plg. Šliavas 1972, 430).

„Pas“ reikšmė užrašyta ne tik *par*, bet ir *pas* iš to paties pateikėjo Daūgpilio apyl. (Gryvojė, Kaļkuonėje, Medinė, Grendzojė), Subāčiuje, Aknystojė (ir Daugėliščio apyl.). Toks vartojimas greičiau gali būti autentiškas, o ne paimtas iš užrašinėtojo vartotos bendrinės kalbos. „Par“ „pas“ reikšmė gali būti vartojamas iki Neretų.

Po prielinksnio *par (pas)* įvardžių gali būti kitoks linksnis negu kitų vardažodžių. Vienaskaitoje po *par* Uodegėnuose yra ne galininkas (kaip visų kitų), bet įnagininkas (kaip latvių kalboje, plg. Kabelka 1975, 136, 208): *par kúom kiāltava's, par túom pinigāi; par júom pāmeta mānim* „pas jį palieka mane“; *par kuorúom*

atrās. Daugiskaitoje po *par (pas)* dažniausiai vartojamas įnagininkas (Ciskodas, Uodegėnai, Gryvā, Subāčius, Aknystā; Skyrónys, Ūkrai), bet izoliuotose vietovėse (Indricā, Grendzā, Gāršvinē) pasitaiko ir galininkas. Konstrukcijos tipo *kas par (per) + vardininkas (galininkas)* (plg. *a kas čia par arkliuku Dgp, pažūrīet, kas par mārkvam*) lietuvių ir latvių yra pasiskolintos, matyt, iš lenkų (plg. *co za*) ar vokiečių (plg. *was für*, Endzelīns 1982, 610).

Uodegėnuose junginys *par kū* (Kaļkuonėje – *ažu kū*) reiškia „kodėl“: *par kū tiek māža vāļei?; āžu kū niāsuka? Uodegėnų par tū* (Ciskode – *par tuō*) yra „todėl“: *mān to māža raļkie dīt ganuōs, par tū ka aš māža buvāū.*

paskuī „po“: a tiēvas nežymāū kiek miātu gyviāna paskuī mamās.

pō: vadziāja pa dzidziji kēli „didžiuoju keliu“. Uodegėnuose ir Ciskode sakoma ir *pa lātviškei (-u)* ir *pan.*

priē „prie, apie, pas“: a) *āugau prie tiēvui; prie pāčiai Ēglainiai giviāna Eg; krī.ta žēme prie bālai Sbč; nelāide piřkt žēmes prie rubežiui Akn; prie kialmais āuga Dgp;* b) *apsivālga šēta miesā prie rūdiniui „apie rudenį, rudenį“; prie vakaruī „apie vakarą, vakarę“ kielies temperatūra;* c) *prie mum(s) jau buvā daug kartu lietūs.* Tarp Indricōs ir Aknystōs po prielinksnio prie vartojamas vienaskaitos naudininkas, Vadakstyjē (žemaičių plote) – kilmininkas (*prie Žagārēs*), bent apie Greñdžā, Subāčių – daugiskaitos įnagininkas, Vadakstyjē – kilmininkas (*prie pōnų*). Uodegėnuose ir ypač apie Ciskodą vietoj prie pasakomas ir latviškas *pie.*

prō: piērama pra girnam „girnomis“; pria. skuřtini išskrianda ōran.

tērpū: terpu mum kalbet, sūnus labai augštai savim niaša. Vartojamas tarp Ciskodo ir Subāčiaus su vienaskaitos kilmininku (Uodegėnuose – ir su naudininku); *terpū savī Cs* (Būga 1911), *tiā.rpu sā.vi Dgp* gal yra kilmininkas su nukritusiu *s* (plg. *sā.vis* – Uodegėnai, *sāvis* – Mėdinas). Pagal latvių kalbą Skyrónyse pasakoma *sāva stařp’*, Subāčiuje – *stōrpa.*

Ciskode, Uodegėnuose lyginamųjų junginiųrieveiksmis *kaip* fonetiškai sutampa su *kai*: *aīna (būsi) kai pardūota Cs; āki’s kai guzikaī; kai su biāzdu smirdieja; tāks kai vilkas bū.va tas šuvā; vālgīk smēlnai, kai namūos; dar plg. aš dirbau kai (= sl. kak) virtuvies mergička Vdks.* Retkarčiais *tas kai ištariamas ka’* (plg. la. *kā „kaip“*): *tākie ka’ šarmū.kšne lāpai.* Vartojamas jungtukas *kōlaik*: *šāk šāk jāuna mērgē, kālaik vāiniukuota Cs; i da grāba darīsime, kalalk numirsyme; dar plg. kōlai (= kōlei) triōbas sukēlam Gršv.*

Kaip ir latvių kalboje, prijungiamasis jungtukas *kās* vartojamas ir reikšme „kuris“ (kartais tą pačią funkciją atlieka ir *kur*); *nier takiū žmāniū, kas pa lietuviškai pakalbiētū; padeda mamýtei, kas sirgsta; sūnus, kas padeda lietuviām, kas išaugam su namini kalbu; tas vilkas, kas e’riukūs pjāuna; tie kiaturi būva takiē, kas (kur) kalbiā’ja. pa lietū.višku Cs* (ir plg. *kur žālų pjāuna, tas pjāutynas; stalai bū.va, kur āude*). Tuose pat Uodegėnuose žinomas ir jungtukas „kuris, kuri“: *kurā’s supūvielē [būl’ba’s], arān.*

Tekstuose yra sujungiamųjų sakinių su tarpusavyje susijusiais jungtukais, bet daugiau tokio pobūdžio prijungiamųjų sakinių, plg.: a) *kāks gi tu žma’gūs, kāks gi tu gi’vinta.jis?; kas aīna da bažnīčiai, kas namūos paliñka; man jau tēlp i tēip gerēi;* b) *kad velýka.s pasisupsi, ti ūodai niakūs Dgp; vaikaī kadū nepeniēs, kū*

aš tadū darýsu; kadu jum bus gerei, tadu atvažuosit; aš kai jaunà buvaù, tai stiprà buvaù Dgp; kai sù.veria nýtys, tai diàda skietan; kaip pràdeda taip tekēt [pienas], tai kri.žiška! pamélži Akn; kaip ýr, taip ir gyviàna.m (... giaraĩ); kũ tu padarysi, kaip ýr, taip ýr; kũ tu ti supràsi, kas ýr, tũ i vàlgai; kũ pavàlgiau, tas giaraĩ; kiek galėjau, tiek prirũnkaũ; kiek rōzu apsl.veda, tiek isl.skiria Gršv; kur mūsu nièra, ti geraĩ; a kurą sièklai, tũ sièklai. Vartojami jungtukai kàd... tai, kàdà... tadà, kai... tai, kaip... tai, kaip... taip, kàs... tã, kq... tàs, kièk... tièk, kuĩ... teĩ, kuriã... tã ir t. t. Tam tikras jungtukų kai... tai pakaitalas galètų būti kai... taigi (taigi sakiniš išskiria, sustiprina, pabrėžia): kai jauni bũva.m, taigi kaimýnai suveĩdava. Akn.

Ivairaus tipo sakiniuose pastiprinamieji ir atliepiamieji žodžiai nei, tai, ten, tiek ir kt. dažniau negu bendrinėje kalboje (plg. Lietuvių kalbos gramatika 1976, 842) gali būti praleidžiami, nepažeidžiant sakinio prasmės: pridēt ni atimt nianóriu Dgp; jau siànas, kam gi tu giàras; vièkas gyvint, ne maišas siàt Sbč; jau senoũ gývie, niadiuok diève bũ.va.; kur ðuga apiniaĩ, atãžialas eĩna Dgp; grėbia su abiém rũnka.m, kiek pasigrėps.

3. TEKSTAI

Ciskodas

1. Mā.ma māna n'abũ.va lietũ.v'a / pa vĩ.sam n'akalb'āja*. / tiėvas, i tiėva tiėvas kalb'āja lietũ.višku / gaspadār'ai visi kalb'āja lietũ.višku sen'āũ / a tas jau žmānas, kũ.r'as n'amakiėja, tas nigalāja kalb'āt lietũ.višku, tas jau kalb'āja lātviski / eš gerėi àtmen'ũ, māna tėva brālis, jurgis, tas jau kudà lietũ.vis / māna tėvas trīlika m'ātu jaunėsnis par tũ / tiė seniėji žmānas nũmir'a, nier kam kalb'āt / kai eš numirũ, tiė niviena vārda negirdiėsi, nikà.s ti nikalb'ās / ka māka, ti gerėi kalb'āt, a ka n'amāku, kũ gi kalb'āsi / as par nēdēl' izamokėj rũ.nat' lietuviski, ka v'ĩn lītavieši tebũt / pĩ.nk'asdešym septĩni m'atai, kai bũ.vau ārmijai, šašũ.s m'atus i dũ. m'ėan'asus / su aukšĩn'g'am aš galājau kalb'āt, a su ž'amaĩš'am ni trũ.puc'a / māna i tiėvyis, i tiėva tĩavas jau pa lātviski pāter'us kalb'āja /

dũ. lietũv'ai bũ.va kunigėi par mũm, tumašũ.nas i ūr'belis / viėns atgiv'ana pink'ālika m'ātu, a ūntras septĩn'ālika / tàs nuo vĩln'as bĩ.ja prōpesors [P. Būtėnas] atvažavis pie kun'ga ūr'bel'a. / vòt, a vĩn'am, tam ir dōkumeĩti, ka teip i teip / tē ir bũ.vis' viėsturė, sen'au prėrašĩta bũva, ka tē ĩra at'vės'ti devl'ni gaspadār'ai / pānas bũ.va gũ.das, a vĩ.n'am žmāna bũva lietũ.v'a. / vò.t anà atàved'a. devl'n'us gaspadār'us / vòt anàs atvažava, āi, žĩma, i va ti kalb'āja, ka dĩ.vi šĩmti pink'asdešimt m'ātu, kai tiė / i vòt, kas gal'a kalb'āt pa l'atũ.višku, suprũta / nu vot, su kũ.nigu i važĩnāja / kũnigas ārkli' bũ.va sukĩnkis, i važĩniėja / à ha' / nu kas m'āka kalb'āt pa l'atuvišku? / prisāk'a, tālp, ka vāika. žanĩjas, ka l'atũ.vi' žanĩtu's / su l'atuvi, žmānu l'atũ.vi ĩmtũ, a n'a lātvi'ē'ti / tadũ pavĩ.sam išnũ.ks jau l'atũv'ai / devl'ni sĩmti dĩvdesmit š'āšta m'atu bũ.va atvažavis / pi māni ār bĩja /

* Vietoj laukiamo akũto žymimas cirkumfleksas, kai balsis tariamas nestipriai ir smarkiai nu-tesiamas. Šĩ reiškini, taip pat atitrauktinio kirčio neoakũtą (čia neskiriamą nuo neocirkumflekso) dar reikia tirti.

kù.nigas žīma, kas jau gāl'a kal'b'āt' l'atū.višku / visur būva, slāboda, kólna slōboda, lējas slābada bī.ja, tū.r / i kūkuc'uos bī.ja, visur / visur, tī kur žīma, kas gāl'a kal'b'āt' l'atū.višku / būodz'uo's i kūr'tin'uo's nekalb'āja / i pīl'vel'a's nē / tie jau nekal'b'āja tadū / jau c'ā pīn'k'azd'ašimt m'ātu, kai n'akal'b'āja niekās l'atū.višku / girnakāli, kējda'nē, lējas slābada, kólna slōboda, slābada / ot šētie tik kal'b'āja / kūkuc'uos vėl' kalb'āja trīs žmān'as / bāzulis, trēč'ukas, i čēpulis / girnakal'uos bū.va aštuoni gaspadār'ai, visi kalb'āja l'atū.višku / visi aštuoni / slābada š'ašī. bū.va, k'aturī. kal'b'āja / a kólna slōboda bī.ja trīcpac'mit' sāimnieku, tik aštuoni kal'b'āja, aštuoni: zvīdrin's, bōndari.s' āugusts, bōndaris' antūonas kal'b'āja, ot jau trīs, trēč'ukas kal'b'āja, čēpulis', bl.kšta kal'b'āja / pīl'vel'uos kal'b'āja šķirmantes īgnas, i šķirmantas jāzupas / ak marāzas jānis kal'b'āja / a kūr'ti, uos trīs čēpul'ai kal'b'āja, rōc'ka, āugustāns / āugustāns tas gērēi kal'b'āja, ō, tas l'atū.vis' bū.va / prāncis jū.z'a, āugusts, dū brāl'ai bī.ja, kal'b'āja gērēi unķš'āū šoūk'as jaskūnai, a dabar kukū.či / ka gīrnakal'u nāu, ta i jaskūnu nāu, nuo dīvdesmitu gōdu / šv'ed'ēli – tāgad zvīdrini / āgrāk viēngali sāucas, tāgad grū.zdeli, ti kriēvi /

Nōvikas Jazūpas (Nōviks Jāzeps), g. 1896 m. Girnakaliū (3^{4b})k. (dab. *Dzērkalī*). Noviko ir Kovalevskio senelių pavardė buvo Bėrkus (-as). Visi Ciskodo apyl. pateikėjai, pritrūkę lietuviškų žodžių, prideda latviškus.

2. alkit graic'au, nūb'aga kār'v'a, anā kaz^mkūr nū.b'aks / raīk'a nūnaimūt' / a kiek gi nu diēna's reīks makiet? pīnk'azd'ašym kapaīku dienai raīk'a makiet / a kū gi tu ma vīrsy? vī.rala, i kōšas, i gulbinū / a kuō aš dirbāu par tīevu., par mōmu, tū aš jau ažmiršau / i n'azīnau, kū aš tī dirbāu, ōt kaīp / kū rēik'a, tū i dīrba / ku' mōma sāk'a, tū i dīrbam / mōma ū.čyja, tēip m'as i dār'am, i da grāba darīsimē, kalaīk numī.rs^mme / i nerēiks niekō. / vīras pōsakas g'arās. makiēja šakīt / vīras prāta, a kal'b'āt' n'agalāja / par tuō. ka c'a n'agali girdiēt / niēkas n'akaība / māma kal'b'āja taipāt / n'agirdiēja ni viēna vērda / a brōlis māna galāja susikalb'āt' / kakī ti lītaun(ī)ki, nāvar sārūn(ō)t' / sō'pa galvē^a / rūnka.s sōpa nu dārba / aīsim kūlt' / su rūnka'm kūla'm / aīsim pōlku šōkt' / m'argāit'a, kaīp gi tavī. šaūk'a?

Bōndarē Leukādija, Jānio (1889–1981).

3. tī.li zī.li būmbu, par gali.ni lūngu /
lūngas atsidāra', būmba pasikóra' (mīslē)
kīnkau šī.vu. bēāru ārkli, rīta vākarāli / *
jójau jójau pār šylā.li, pa žal'ú lunk'āli /
sūsīt'ākau pānit'ālu, dī.deli pul'k'āli /
vī.sas jāunas, vī.sas grāžas, vī.sas vāin'ukūotās /
māna miēla pānit'ā.la, viēna kai pardūotā /
tū.ra sun'āli in runk'āly, kai rutū. kvietk'āli /
šārkiēna vārniēna, doūk tāva vēīku? /
du numī.ra, dū. prigī.ma, du kunī.guos nāja /
pīnki tv'ōru tv'āra, šāši klūonu kūla /

* Šios dainos kiekviena eilutė kartota 2 kartus.

sūšalàu, sudrībàu, par du laūkus važavàu /
 par du loūkus važavàu, dū. kubl.lus rakinaū /
 vākar vākar vakarà.lis n'(à)buvà bailīng(à)s /
 pasimūdau pusnakt'āli, jau merg'āla par krum'āli /
 jāūna grāžy tu m'argāit'a, atsitrāuki nug manl. /
 kài gi kók'a krivdanū.t'a, n'asivèrki in manl. /
 Viliuma-Riks Regina, g. 1903 m. Žemojėje Slabadojė.

4. giéris giéris prisigiéris ēisu nàma gúltu,
 jāūna pāti, māžy vaīkai, kà kits nēprigúltu /
 kl.škis bīāga pà dir'v'ānu, ā.nas mù.š'a barabānu,
 ēikit mērga.s pažuriē.kit, kš'k'am paūtus palaižīkit /
 šāk šāk jāuna mē.rgē, kālaik v(à)in'ukúot(à),
 nūims táu vāinekiēli, būsi kài pardúot(à) /
 ēisu ēisu lietuvái, nēgi.vīnsu ēs cēnái,
 lietuvājē juōda duōna, da didiēli šmātu dúoda /
 Kovalėvskis Jazūpas (1903–1983), gyv. Girnakaliuosė.

Indricà

5. pàts s'ānasei āš / devīn'asdešim rūdeni mán bù.s / baltgū.dzei c'anái gi-
 v'āna. aplīk / dvāras bù.va. indricà / pānas c'a negi-v'āna. / in riīda.s atidúo-
 dava. / mes pāti.s pirmiēji lietū.v'ai atsirāda.m indrica.j / kap nupiřka., indrica.j
 devīni, i bīndar'uos dvīlika, dvi.dešim viēnas gaspadāris bù.va. / žēmes gi daūk
 c'a bù.va, bīndar'uos viēnas di.delis ilgas nāmas tākis, tinái galēje gi.vént trīs šei-
 mīna.s / ē paskuī pastāte. kāžnas sáu / kiek gaspadār'u, kāžnas sáu / pasdalī.ja
 tvārtus, i dařžines, razařde., tadū stāte kāžnus sáu /

ažū krāslava.s barōuka, moš žl.na.t, nē? va tī da viēnas lietū.vis, māna krī.kš-
 tasu.ni.s gi-v'āna / š'uīdi bù.va. atvažāvi.s / lietū.v'u tinái bù.va. / káimai ka-
 kiē trīs maš bù.va. / nōvikai, uod'ag'ānai / ānie's kàp tai n'ažyinaū, a īs'u'sta iš
 Lietuvās, saniēj jau/kai piřka. žāmi, šitu indricu, aniēs c'a giv'āna. / āl aniēs pēr-
 virta. latv'uōs, latgāl'cais / bal'uli.s varganī.stu bù.va. bažnīc'a.i, krāslauka.i / ānies
 māna m'ātu, tie kur nū.mire. / maš m'ātais vi.rē.sni.s, dvejais / autōbusas aīna daūk-
 pilin / tai šitūom kel'ū reīk'a važ'úot / krāslava gal dvīlika kilōmētru / a tī būs
 kakiē aštuōni maš / ne tai tāli /

Valīnskas Liūdās (1887–1981), g. Magūnų k. (3 km į š. nuo Rimšės) ir 1889
 m. tėvų atsivežtas į Indricą.

Uodegėnai

6. jau c'a daūk piér-auga pasāul'a, kai jau c'a t'āka lietuv'ai. / seniēi seniēi,
 smāgei senel / i ma.mà, i bābuška's, i dziēdai – visi. c'a bù.va lietū.v'ai / kaip
 man diēvas dēv'e tōki ilgu čl'ēsu gi.vīnt / jau dunc'ūs sudiējau untrū.s, vie'nūs nunē-
 š'āu, untrūs jau beīg'ū neš'āt / šēntiek aš gōru visāk'u piérneš'au / tinái vot kál-
 nan giv'ānam, kur salà bù.va / kai lšēini ūlic'as galàn, trupuc'ū.ku pādeini kal-
 nālin, tī pograbelis īr mūsu, i namēlei sta.viēja / kai buvaū jaunà, bù.va ničėvò.!

aš giedāt krasivei giedājau / a kai dabať jau nigal' giedāt / mešaĩ kadu naĩnam da ižvaltui, da bažnīc'ai, p'ri.d'ada māna diediēnie giedāt / kiēk ti mūsu īr, kāk'as piņk'as šaša.s, i giēdam / māna diediēnie sāka· nu manīs: vot kat māt šēitaks balsālis, kai táu, jaš diēnu i nakti giedātum / kai jaunā buvaũ, tadũ nižānita buvaũ / anā sāka: davāi pagiedāsīmai / aiž murienũ tāks miškēlis i·rā / p'ri.d'ada giedāt, kai g'aluzēmi k'āli piēreinam / a ti. vōt mī.škas, ā.tbalsis tasaĩ aĩna / nu i āteinam do pōt murienaīs giedādama.s / a murienũ išāji i bāba's, i b'arnaĩ, kuriē jau nināji da bažnīc'aj / atsisēdi nu dirvāna, klaūsa.s, kai mešaĩ giēdam / a vienas buva tāk-saĩ, ānas narēja ka slūžbai ninaĩt / nu dīnistej tāj ninaĩt / kū ānas bũ.va padāris kāja.m, jam kai lakataĩ ta·kiēš kāja.s bũ.va. / a paskuĩ ānas atsisveikiēja. / ānas su kēvelē·m váikšcēja taiť / tas atsisiēdis nu k'alma., i viēr'ka / mež daĩna.m, brōsnijam giedāji priēš sālu / daĩnam, ānas atsisiēdis viēr'ka / ānas sāka: vō.t kai jū gražēĩ giedājat! kaip aš klaus'aũsi, i verk'aũ, par kū ašaĩ taksaĩ kaliekā / jáunas žma·gūs, ka·ksaĩ kaliekā palikaũ / kam raĩks aĩt dīnistēj, kaliekā pasitaĩsie /

māt' trīs brālei bũ.va, ašal ketvirtē mergaĩt'e / kai išajāu aiz vīra, geroũ bũ.va / vaikēi buva, visel'aũ. bũ.va: kū.ru. pāmuši, kū.ru. paglāstai / māt šaimīna bũ.va dī.d'al'ē: sāva. vaikal trīs, i jā ma·mā, i jā du dz'ac'ka's — ūn kiek mūsu daũgil' bũ.va / aš juos i vilkaũ, i mazgājau / i bũ.va dvīlika gēktar'u žāmie's / a su pjāutuvu raikiēja pjāt rugēlei / dabār naĩna su deļgeis, su māšinu, a tadũ su pjautuvē-leis, žinaĩ, tāks aizliņktas / žytn'us p'jāviem, vākus avižām p'jāviem, vākus sumai-šītus su avižām, tadũ gerēi pjāt su deļgi / dāryši kārvi, žalē ap'ēda, naini pūš-dienies lāididu / pāimi papjāuni pa gļēbui viēnai, ūntrai, trāc'ai, visām apsvāi-dai / anās apyēda, pagyrdai, sūgulsta, pāgul'a / tadũ vēl žalyē dāryši / mie-ž'al'us parāuni, paklāji, dedi par vīdu, ka neižbi·rietu, anīs gi mazīnku's / a kū gi ti prikuli / niēka· nipri.kuli / māža dūona's bũ.va sen'aũ / vaikām, tiem želūja dūo-na's / tiēvas ātriek'a dūona's i znāku īndida kukulāl'u.i, ka niēkas nivālgitu / ātei-na tiēvas pūšdienies: kās dūonu rūšēja? tie vaikal nāra vālgit, i anīs i napjāuna dūona's / ot ānas atājis i šaũk'a: kās dūonu rūšēja? man šyrdis nin'aštu, ka aš vaikui nidūotum dūona's / juzup'ālis šēitys āja· škōlai, kukul'ūs k'āpiem, riēkie nu dviejū piřštu / māma, tu nieduōk jam tiek dūonas, ānas bern'āka·m razdāla / pū.pu sied'āna· daržān / pavāsaris bũ.va, ātneš'a pērrinkt pū.pas iš klēties / riņ-kie· riņkie, i paskuĩ anā aizmī.ga / paskuĩ atā.ja dīedas tās, kaĩba prik'al't' jū / kaĩba kaĩba, anā niēka n'ākalba / vī.ss / tadũ. sūj'emie· jū, pagul'die, trīs dienās krākie, nivālgie, nīprasimū.da / paskūitie's atvaivāja· vienuolika m'ēn'as'u / reĩk'a peniēt su šaukštēl'u /

7. gerāũ k(a) ānās, jāunāz būtu tāksāi, būtu i būtu, kaliēt numiřtu, i atsigul'tu, ai(u)žmī.ktu, i visās jēm ti būtu / a to. reĩk'a gulēt, reĩk'a vāivāt, vēl nigāl(i) pasi-kēl't' / aviēcei vōt par mūm tinaĩ, āugē iz daržyniēs, dāũg ju. / p'ri.rynku, tuōčē.s (i)šma.zgāju jūos, supjāustāu, ta.kels ūa šma.c'ūkāis, i tadũ i(ž)dz'ē'.venū, tadũ mzi-šūkēn cūkra. sū.pil'u, par ziēm gēn. / akmi·nus iškul'u, i pasiēju pa. atslāĩmu. / nā. vī.šta.s kōi īr, tadũ nigerāi, āna.s ti váikšcē.je i paskūdije / a. kōi vīštu. nierā, išāugē tāki g'āru.s, aš tadũ ištrāuk'u, ištrāuk'u, pākaru, liždzūstē, tadũ liškul'u, išviētāu, tādu sūpil'u, tādu čī·stiju / vōt kōi rū.kšt'āly. vērđi, akmi·nu. dā.pili, [...]

b'l'ūdān sū.dedi, su kāršt(u) ūdin'u tá.s r'ekítis', ká.kis kē.turəs pinkēs, āppili / āna.s pāstāvi, tādu (ə)kmī.nu. dū.kārt iñdedi, i rāzvedi / bul'bít'es pavérda jau, bul'bít'ū iñdedi ká.kes trās, nū i tuōč'es tu. rū.kštēl. sūpili / smāgei gafdī su smitānu, kzi jīžbālini, a vel' kzi miēstie pavérdō tināi / da. jī bul'bā's i smitāna. dādeđi, smāgei gardzei, ma.n' gar'dzeū, kzi ka.pūstai /

8. a. kās c'anāi žēdi? c'ā gi ni. (v)úoga.s / vun ka.kī žyedaī vúogu / a. šytiē bālcinki / j ti. kitākie, ti neš ka'kī plūkie / a. žybakíties, žybakíties, dabar ā.na.s žēdi / žyła.s ā.na.s / niē bālcinka.s / a. c'ā bālta.s vā jī'rā / žylū. nierā, tik bālcinka.s / a. tie g'alta.niēji, tak tiē balāj āuga / (j) piēva.j pū.rināi, a. krūmuos īr g'altānus daūg'al', kalp ja.s / jau sənāi buvāū krūmuos('), užmiršāū / a. c'ā gi g'āgelies īr ta.s / a. c'ā kasaī. gi? / i kà.ks šliptas pryekin g'altānas / a. uodig(ā'), āi āi āi / a. jē.j tas ē.žukas / par muh bū.va. par dāřžyni šyta.ksaī / ānas nukavāja snukēli., n'atrasī / ōi ā.štras ā.data's / i tu. miēsu vālga., iēžg'a. / nū kiēk ti ni jīra, anā gardī., sā.ka. /

9. šārka vārna, kiēk tāu vaikū?

dū numl.rie, dū prigl.mie,

piñktas klūonan gēda /

kātin'ālis, nibag'ālis, aīk miežāl'u siētu /

òk nigēl'u, òk nigēl'u /

kātin'ālis, nibag'ālis, aīk alū.c'a g'ārtu. /

òk, gal'ū, òk, gal'ū, òk, òk, òk /

kī.škis skrynda pa' dirvānu,

gaīdzīs mūša barabānu,

višta pūtie dūd'ālye,

primiérku sak'āly. /

viēns starik'ālis lūpie aškíti / lūpie lūpie tū aškíti, ānas da pūsyēi dālupie, ta aškítie i.žbiega' / i.žbiega', nuskrēda kà.k'an urv'ālin / bitíties, musul. / inskrēda tan urv'ālin i siēdi anā tināi / pūsyē apluptā, pūsyē n'aluptā / ātskrēda bitítie / trūp trūp trūp trūp, kās manā urvēlin? a ta a'škítie sāka:

jā.š a'škítie, niēbagítie,

pū.syē lū.pta(s), pū.syē nilū.pta(s) /

man' akíties, kai stiklālei,

man rag'ālei, kai ašm'an'ai,

kai pūlsu, nudūrsu /

bitítiej t'āka baisūs, i tā. nubiega' / bitítie aīna, aīna, aīna, sūtinka vīlku., nižynaū, kū ti sutika [...] viļks pādida tai bitítei, i kīš.kis aīna, aīna triējuos anīs / naīna, trōp trōp trōp trōp, kās bitíties urv'ālin? anā vēl' giēda: aš a'škítie, n'abagítie, pū.syē lū.ptas, pū.syē nilū.ptas, kai pūlsu i nudūrsu / tiem t'āka baisūs, kai pūls, i nudūrs / vēl anīs aīna pa k'āli / aīna aīna, kū āni's sutī.ka / tas atājie, i tā.s niēka nidātyē / ta aškítie pū.sy lūpta, pū.sy nilū.pta, i gi'v'āna tāt urv'ālin / kai sen'aū, aš makiejau vi.su na gāla' da gāla' / māžu's vaikaī bū.va, kāk'u sudūma'ji, kadū gir-diēta, kadū nigirdiēta /

Misiūnienė-Ungurytė Genovefa (1891–1984), beraštė, mokėjo lietuviškai, lat-gališkai, rusiškai.

10. ašai ejaũ jaunà [aiž víra], man divi'n'áliká m'átu búva. / káks ti bú. va. rázumas! kai lšeina dvidešim pinkl m'atai, tai tik rázumas pilnys / divin'áliká m'á-tu – viejis par gálvu / duráku i visúr g'araĩ / tu dárba nežymáĩ darĩt / sen'aũ k'áltava's raĩkie ganĩt, a dabàr škòlu dàbeigie, visas dárbus / a tadù raĩkie siediet namuos, dárbus darĩt raĩkie / jau sen'aũ gívie n'adúok díevi bú.va / ka'jíties suplíši, runkíties suplíši / kakĩ piřštàlei sugráižieti, supjáuti / kai iĩsi rug'ús pjáuti, kakĩ piřštai bú.va. / ni viena' piřšt'ále' nierà, ka bútu ciėlas, visi supjáusti tuos / a kàs tau biedũ dabař / dabař gi g'araĩ gi'vĩnt / ka šytaip pabúrt jauniėjiem / aniė gi niėka niežėma dárba / gòrođan gi'v'ānat / kai da šytaĩs namaĩs atāja'm, bú.va' dũ arkl'ai k'átura's kárvie's, trīs ávi's / meš na šytũ namũ kaukòzan ināja'm / ašai l'úbijau kviėtkus smàg'ai augĩnt / kai bõvaũ jaunà, tai man bú.va pilnà grĩmč'á kviėtku, nibũ.va kur inaĩt / jau s'āna, i tò auginũ / su lapaĩs didel'aĩs isviėd'au, jau mažus pasiedinaũ / kai numĩrsu, tadũ isviėš visus / jau tau nepátinka su manĩm kalbiėt / tu jáunas, aš jau š'anà / tau ka bútu taksai jáunas kalbiėta'jis, tau čístai istāstitu / par múm kalbà aštrà, nitak'ā minkštà ka lietũv'u / lietũ.vei pa lietũ.viškai i kalba / jau litvā par múm isibeĩks / ot bútu inciresna, ka patėktim litvaj / suprun-ti visakũ kalbyėt, girdietim, kaip kalba! ot bútu paciėka / ka aš jaunà bútau, su ta-vĩm kartaĩ važúotum / visur išmaišitum /

Savickienė-Baliulytė Regina (1889–1978).

11. na tã āžara tai pát žuvi's ātaina / aiž lžvalta' tĩ mĩestas ĩr / dvidešim aštuo-n'uos [aštuon'a'lik'uo's] m'ātuos šytuos budĩnkus da šym ātvidiem / ka'k'ā piėva, kakiė krúmai, kàs, visiėm bú.va sáva vardaĩ / ot mėš c'a gi'v'āna'm, c'a ubagũ kálnas / a tĩ untái kur tās pušities par mis'ūnu, tĩ buva kapaĩ takie / kakĩ ātrunda, kas dasibeĩgis, káks, kaip pasakítie, ubagaĩ váikšćieja' / aš jau kai ajaũ ganuos, tak tĩ bú.va i káulai, i gálva's, kak meš māviem na kálna i paláidie'm / kakĩ ātrunda nu kėl'a negívu', nu tak sen'aũ ĩr bú.vis / ò.t kalp / c'a mis'ūna paveřpscis / lādz'a uĩgura' gi'v'āna, ti stātasei kálnāis šaũkieš / baravika' kálnas / takiė vardaĩ bú.va' / tĩ jau lĩnkis šaũkie, ūpie eĩna, kākies piėvas / tak'ũ daũk viėtu / mis'ūna piėva, a tĩ tal'aũ na mis'ūna – alkšnĩnai / ragiėjai, ānas tiėš'ai aĩna i graic'aũ ātrunda / kážnui bú.va vārdas sáva sudiėtas /

Ungurys Ksavėras (1905–1984).

12. kur mėž gi'v'ānam, ta ĩr plikāja piėva / tinái ta'l'aũ i'rà kálna' piėva, lùkštu-pelis, bindrābija, pav'aĩpsnis, u.bagi.nie, prūdas, pláuktas / par ū.pi bú.va ā.mu-tėlis, mešai šaũkiem / kai ašai áugau prie tiėvui, tak kalbėja' pa lietũ.viškai / brālis sālaspilin, tas ma'kiėja. / bāba nima'kieja pa lietũ.viškai, mešai vaikūs ū.ėijam pa lātviškai / anà sũprunta geraũ kai ašai pa lietũ.viškai / nu taip i visiėm l'senėja nũmirie, a jauniėjiem neišeina / bal'ũ.l'a dòn'a, kàz'a, savėras uĩgura' gal' kalbyėt / meš susitinkam, kalbam / mis'ūniene vienà patl. n'akalb'ātu, ka gel'ās nibútu / māža pal.kis tak'ũ žma'n'ũ, kas kalbyėt pa lietũ.viškai / sujũ.kus ta kalbà / dòn'a devi'n'al.k'u m'ātu, ašai tri'li.k'u / kàz'a par ū.pi gi'v'āna, kai aĩt da baròukai, pa lābai rúnkai /

Ungurys Vladislovas, g. 1913 m.

13. mōč'a bŭ.va šastokič'a, a t'avŭ.kas iš gri.vōs / brōlis ár gri.vój gi.v'āna. / kaip niderku.nì buvaŭ, kasdiēn kalbēt' priseidava [letù.viškai] / kaip c'à atejaŭ, labaĩ retai / jau k'atur'asdešimt m'ātu. / mī.škās apšrūtai šauk'as / san'aũ, kai man m'atai bŭ.va aštuōni, šauke., i dabať apšrūtai / brigadīru dírbau / aš l'úbijau dírpt'a., tvařka kat bŭt' / mán bŭ.va visi g'aru's / a iš kuř lietuvōj grūdu dauk? aš dabóju, kiek bŭl'bu pasét', i kiék miēž'u pasét' / o tòkie dalikas / kl.ti séja su viēnu ruřku, kl.ti séja su dviēm ruřka.m / su dviēm graič'aũ, platēsni prādalgi gali. imt / pavāsari trŭšu padējau, ir pasėjau mieži / trušŭ n'amili miēžis / sudaiginì miēž'u, išdž'a.vi-nì., sũ.mali / pili kārštu vādeniu, pastóvi vālundas pínk'as, nu ir iškōšt reik'a / nu ir alŭs / kũ.bilas, bāč'ka / idēt' miēla.s / unt viédra. išeina dvi.dešim grāmu / a cũ.kraus / alũ.s ka bŭt' alŭs, tadũ cũ.kraus nereik' / na kat bra.g'à.las, tād brag'à.la. / unt pũ.da. selikla., šimtas grāmu apīn'u / pas mán' bŭ.va c'à dauk apin'ũ / kai prŭdu kāse, i.škase, i dabať nēr / kur áuga apin'aĩ, atāž'alas aĩna / i.š.kasei atāž'alas, nũ.nešei, pasa.dinaĩ / tadũ kuolāli pastateĩ, ānas ir aĩna / nu g'à.ru's, n'a-bŭt' šlápju.s bi.ški / maiši gālima turēt' / kur nóri gālima turēt / skrāgždis ž'úru, tik tik ažvākar atskri.da / pa dúnktei sali.bda. / l'atũ.viškai žvīrbli's, vārna, karvēlis, g'agužē, vānagas, višt'a, gaidis, ūntis, ž'ũ'sis, bac'ōnas, k'aũlis, av'ala, kārve, tel'ōkas, veřšis, a rũ.šiškai bŭ.k /

Jadzėvičius Jonas, g. 1899 m. Niderkŭnuose. Tėvas iš Gryvōs, motina — iš Kaĩkuonės apyl.

Kaĩkuonė

14. nu kat priseina pašnekēt'a., kat aš suprantũ, tai kodėl nepaskalbēt'a.? aš letuvīs, i tēvė.lis māna buva letuvīs, i dziedũ.tis / atā.m'anu, i nũ.mire. ānas c'a / c'a lóva bŭ.va. / neturēja. nę žē.me.s, nę niēka / ānas váikš'aja, su piēlu dvejuōs bál'k'us p'alŭja / tėvas par takĩ janėnu pirtĩ giv'āna. / kilōmitrai kakiē k'aturĩ, t'anái už maskal'ūna, t'anái ānas giv'āna. / dedũ.tis kur gl.mę, nežinaũ, nęsu kláu-sis tēvėle / negal'ũ pasakit'a., nenór'u m'alúot'a. / man ródas taip: niėkur nei ā.ni.s atvaž'a.va, nei i.s'untę, nei niēka. / č'a jau pakaliēnijas ju., jau šimtais m'ātu, sakísim, č'a āni.s gi.v'āna. / dáũgupili ír l'atuv'ũ / ot kitakart išeini iš bažnič'as, móteriška.s stóvi ir kálba / letũ.viškai kalba / medumì., kŭrcumi, ar ír tēnái / tur-mantáis san'aũ bŭ.va linkũ / san'aũ g'adódava [lauk'asōj] lietũ.viškai, là.tviškai, lėnkiškai / a dabať tik lėnkiškai giēda / grī.va: viēna kitā nũ.mire, nier kam g'a-dót — lėnkiškai ír là.tviškai / aš letuvīs buvaũ, letuvīs ír mirs'u / man niēra tò'kas sarmātas, kad aš lietũviškai suprantũ /

Kergalvys (> Kergels) Petras (1898–1982), gyv. Papušinėje.

15. ažu kũ n'āsuka? māža silōs par ši.tu? c'a treč'a dal'a bŭ.va kitōk'u, a teip le.tuv'aĩ / dabaťt'a.s baltrũ.sai, i.šmire. visi, katriē bŭ.va lietuv'aĩ, nũ.mire. / išva-žava visi kapuōs la uk'asōs vė.l' pa trėjetui m'ātu canái nebũ.s nei rūsu, nei lenkũ, nei le.tuv'ũ — a bũ.s viēni šėrtie bielarūsai / iš kŭr. gāli letuvīs bŭt? viēnas nũ.mire. kaiminas, kl.tas, trācas nũ.mire. letuvīs, ketviřtas nũ.mire. / kās, a vl.s belarūsai atsi-sēda šėrtai gryņč'a.j / ānas gāli iš kuř bŭt? nu ir nēr niēka / tik viēni kaĩba ja.n'a.-

nal / tie t'árpu sà.vi kal̥ba tikraĩ* lietù.viškai / jūs nuveinì.t un janēnu / šaũki dā
mumì, ka lāužytas l'azūvis / t'avù.kəz bù.va. siļpnas visel / ligōtas / mēs visi li-
ka.m telp kaip gi.mi. / nuvējaũ ažù kusunēli. dúona.s darbúot'a.s viētaj mokíkla.s /
gan'aũ gí'vul'us / nu par dēd'a.m, par tevù.ka. bróleis / mo.kíkla.j n'agalēja.
láist / kat n'abù.va. kō vālgit / sava ku.snēlis bù.va. žē.me.s, c'a pat trīsdešim gik-
tāru / un šērtas žēmes ir aš gim'aũ / ir tēvai cinái gi.me. / bišk'ù.ku tol'aũ, kur ja-
nēnas / a c'à iš viēna piřka. šl.tu žēmi / tol'aũ isistāte, kaip sāka pas'ōlok / šēta
viēta sanibine., prie nikalójui jau bù.va. / di.delis bù.va mī.škəz, a dabať vėl pier-
gime ānas / ir šaũk'a juos apšrútai, kaip aš atāmenu /

Janēnas Jūzē, g. 1907 m. Papušinėje.

Mėdinas

16. ot lauk'asà šitā mušišk'a., grīva, sv'añtas, gr'añdza skait'a.s pra liētuvai,
pask'aũ dvidešimtais m'a.tais pērēja. / ot jau m'a.s āstam pa là.tvijai / sm'a'li.n'a.s
parāpija palì.ka pa liētuvai, a šl.ta pū.se parāpijas palì.ka č'à / n'atoli., ažù. sm'a-
li.n'as až'ara tōkis, bù.va stūlpas, gubeñnija kaũna., a č'à kurl'āndija / iš kařta.
kal̥kuon'a.s val̥šč'us bù.va, a paskui pradēja. ligint'ai / tadù bù.va kūrsuma, mēdu-
mu / par mūm bù.va. bibl'ōteka.s medumì., greñdzoj, kálnišk'uos, daukpilì / tak'ōs
ja.ne.nít'a.s n'asuprāsdava kalbōs kitak'ōs / jai pasāke nuveik pas kaimínu sieta
paprāšit pasijót, siētas — sl.to / anā kal'atāja — ažmiřša. / ažù. tō rù.so viēna
letuvē bù.va išėjus až vīra / jō's n'abù.va, vadì.nas, namuōs / jū klāus'a, ku tu atajaĩ /
ažmiršaũ kaip vadì.nas / nu tai sāka tu parōdai, ko tau raik'a / anā rōda kaip sijót /
gaudziējus tōkis bù.və., tai jis pērsiraše. gāudze, kaip ir lāt'v'u / mán tik s'ūlije, nóri
pērsiraši.ti kaip ir kitój tautój / ā, sakaũ, nereik'a / ānies man' buva pērraši ēlkš-
nis / aĩkit jus p'āklai, n'anōr'u / aš liskinì's / sta.vēja ilgu laiku l'uterōnu bažnīč'a,
ūlmanas pataise / pas mūm koki' šaši là.tv'ai, kur skaĩtas l'uterōnai / par mūm
skli.pūs gāvi latgaliēč'ai / mēdumas, grendzā, svēntas, lauk'asà, daug'aus'a visi. lie-
tù.v'ai / dabať jau susijaũke, suprāst labai suñku / papultù.t pas mūsu kaimínu,
āni's latgalieč'ai / sakítu kat č'anái nēr letuv'ũ / dauk ir dabať l'atuv'ũ l-ra, dauk
apliñk / kaiminas vāsara, sen'ōkai bù.va dū., nū.mire., duktē už vīra išēja, daukpili
gi.v'āna, isiblāški / te.val nū.mire, páime., pařdave, tinái nupiřka. lātvis, rūsas,
baltgudis, ar kōkis / ir māna su.nūs daukpili giv'āna, kl.tas ri.gōi / duktē iš'ajus
už vīra alektrēnuos / šiém'at bīndaris mī.r'a, ja.n'anal už ažer'ōka, ažu skiřscin'a. /
žmōn'a.s labai maĩnas, kaip vanduo / mūsu c'a apilink'a'i, suveĩna dauk žman'ũ
visa.k'ũ / suv'āji rù.šiřkai* daug'aus'a visi mōka ir kal̥ba / viēnas lātvis, ūntras iš
baltgudija.s, baltgũ.das, tr'āc'as vėl kōkis / ānas sāka aš l'a.tù.viškai n'amóku, tas
lātviřkai n'amóka / abelnaì un trijų kalbũ butin'aus' a kal̥ba kiekviēnas /

Liskinys Augūstas, g. 1911 m. 6 km į š. v. nuo Mėdino (prie Ilgio ežero), buv.
Smiltynės parap.

* Taisyklingai.

* Cirkumfleksu ir pusilgumo ženklų (ī., ū.) kartais žymimas pailgėjęs atviro skiemens balsis,
tarpinis tarp pusilgio ir ilgojo.

Grendzà

17. vī.s.a.s č'a pāt, viētin'a.s / mamà unkšč'aũ prie purnikais giv'ā.na. / ò.t č'a grēndza.s parāpija.s anà áugus / māma kaip gī.m'a., jau šiņtas / aštūon'asdešim pink'alī manl.šk'ai māmai bũ.va. / sen'āla pr'a. mī.škui, árgi č'onái (gimē) / g'al-tōnaja balà, givāč'u daũk, aplīnk mīškʷs / išējau ažũ là.tv'a., i ažmiršau kalbēt' / tī. bũ.va k'aturī. brólei rakī.ta.s, visi letuvei / tai tiē gražel kalbēja. letũ.viškai, anie iš letuvà.s / mič'unišk'a. ažu ma.kīkla.s, na mūsu pinkī kilò.mētrai, na. stēlmuiže.s viēškelis aīna / du gaspadōr'ai giv'āna / ti aš dar tój mokíkloj mok'anaũs / par gaspadōri itaisīta mokíkla, kólai č'a itais'a. / mes tik g'adót l'atũ.viškai mok'āna-ma.s, bũ.va makítoje letuvē / daũk [vaikũ] bũ.va mūsu laikī, prakēl'a., čibl'aī., jane.naī / dabať visi susenēja. / a niēkur [paskiau] tievas gi n'aláid'a., at žī.na.t seniēji žmón'a.s / kārves ganík, laukaņ aīk / trī.s kārvis, i k'aũlīs, vī.sa, av'ālas / aš kiēk na.rējau mokinties, gi n'aláid'a. / man išmak'ā.na s'út'a., vot i vī.sa / t'ē-vas bũ.va. kr'aũčīs / mum unkšč'aũ n'abũ.va sāva žē.me.s, unt arundà.s giv'ā.na / nu i paskuī nupīřka. takī mī.šku, tak'uōs krúmus, kat jējau māna / kólai mes iš-kiřta.m, kólai sutáise.m nāmu, i susenēja.m / palī.ka. nāmas, đabar niēkas negi.-v'ā.na / ot tau i sā.va žēme / medinī giv'āna seseriēs sūnus / visa.k'ũr žve.r'ũr, lúo-s'ai ateīna / kaip briēdei, a kója.s kaip kārva.s / č'a nier briēd'u / ažupērn'ai k'ā-tur'as av'ālas išpjōv'a. sv'āntmuiž'a. k'aturī vilkaī / āja. katrās su šautũ.vais / tai vilkiēne išbēga, a vilkas palī.ka /

Zakienė-Jėraitė Zofija, g. 1912 m.

Eglaitė

18. lā.tviškai, i lietũ.viškai, i linkiškai kalbējeja., visaīp, i rū.šiškai / visi. áugam kařtu, par šīderes dvāru / l'a.tũviškai kalbēja. i māma, i t'āt'a, kol'al vaikal bũ.va mažī / su sprī.gulais kũla / t'atũ.šīs stóst'a., kad (1850 m.) žmōn'as rī.joj aždà.-r'a, kad n'aižb'ā.kt / rī.jaj aždũ.sa. žmōn'a.s / āni.s vienój duobēj pakavóti / pir-muos'uo's kavója. nu vāgaris, apac'ój grabaī / vīnčelis žī.na. / pirā.gu k'ā.bdavam del' švīnč'u / nu kũ gi, kiēk pataisēl, tiēk i īr / vī.sakā kuč'ōs, i siłk'a.s, kviec'us išvīrdava. / kilbāsa viēna miēsa, a d'āšaras iš kroūja., su krúopa.m / mašiniēla.s nibũ.va kilbāsa.m diēt / īr g'āru.s kapūstai būdava. / bī.t'a.s negiv'āna., išēja keleīs / subāč'u sũ.piklas pataisīdava, unt piēva.s, a tinój tai n'ā / (i)lukštój dešīm dvi.lika kilò.matru / ar piēščīs ajaī, ar su árkle važ'avaī / iždž'ũ.stā rugēl, gubō's sustā.ta, tadūī v'ādam namà. / sukraūnam kloīmi, sũ.d'ada.m gražel, tadũ kũ.li / žā.gar'a.m, pā.skui plūgais ārdava., akīedava., sīedava. žīrn'us / sietũ.vi pri.pili, i sieji / i da-bať se.dī.na bũlvz / i sūodzs bũ.va., i vūogu bũ.va rauduonũ., sarbīntu / balój ājam spólginu riņkt / tam kirmelīni baravíkai áugdava. / par mūsu laũku g'ala-žīnkelis ēja., pra mān' jau bũ.va. /

Šeškienė, g. 1883 m. 1,5 km į r. nuo Eglaitės.

Šios, gal ir tolimesnės (Nr. 19) pateikėjos kalboje jaučiama lyg ir didesnė slavų kalbų įtaka.

19. giv'āna. viēna babū.te., viēna žma.níte. / jai bū.va devl'ni su.nai, i viēna mergíte. dešimta / paskū jai bū.va devl'ni arkl'ai i viēna mōč'a, māma tiem arkl'ū.kam / mergíte. ažāuga., anā sāka. māmai: aš viēna pati buvaū, daug'aū. man' niēr niēka., ne bról'u, niēka? sāka īr, vaikēl', devīni brólei tau īra, uš devi.n'ū mār'u giv'āna / aš važ'uos'u, sāka, svec'uos par jūos / kū jiem nuvēšte., dóvanas ka.k'ās? anā pri.mezge., šal'kas, piřštines / visiēm bról'am dāv'a pa arklāli, pa kumel'ū.ku dāv'a / važ'ās mergíte. un tuōs bról'us / užjunge. tū kumelīti / až jūru mār'u važ'āva anā, apsilvīka. gražel, apsil.renge., páim'a. tas dóvanas / važ'āva važ'āva, ž'ūr'a, privaž'āva vādeni, nēr kur grīšt'a., reik'a vādeniņ lī.pt'a. joū / anā stóv'a. / ž'ūr'a, rāgana važ'ūoja, g'aldaj asijungus / mergit'a. veřk'a, reik'a jai vilkt'a.s, reik'a māudit'a.s šl.tai ū.pei / reik'a pasimāudit'a / a kucīt'a.: k'aū k'aū, k'aū k'aū / dēvini brólai šl.tai ū.p'ai, nēsimaudik / šl.ta ū.p'a., kroūja. ū.p'a., kī.ta ū.p'a., piēna. ū.p'a. / pri.bēgus rāgana kucītei trōkt, kóju nutrāuke. viēnu / nulāuze. i nū.mete. / kū gi dabař. darīt tai anītei, reik'a māudit'a.s / lī.pa anā nu rātu, nusivīka. sāva drabužēl'us / teip rāgana jāš rúbis pasi.jem'a., aprēng'a. ja.s rubel'ū.kus, jāš árkli. pājeme., isidēja. jas ratuōs i važ'ūoja / aš ne teip kaļbu, reik'a smúlkei kalbēt'a. / māna žintas smúlkei kaļba, grāmatnišķei / nabagíte. al'anūt'a., apsil.verke., reik'a rāgas kailin'ū.kus, vilkt'a.s /

Zablockienė V., g. 1903 m., vaikystėj kalbėjusi lenkiškai.

20. māna tėva. visā te.vīne. bāltmuiže. / mamās mōma gāl'a būt pa ōnuški, mōma iš tī vestā / aš asū na. sāva sanēl'u girdėjis, ka č'ā īr bū.vi.s di.deli.s grā'vis, rāvas, ir īr sanū sen'aū arklīs bāltas par tu rávu áji.s, ir tadū pradēji š'aūkt bāltas, bāltas, ir bāltmuiže. / mūsū sanója mōma vėl' stótidava, ka kēp tē te. prancūzai áji par šitu krāštu, san'aū kavódavis pa šitās balās, tōs balōs / isikāzdavi tōs samanōs. jódavi prancūzai un arkl'ū. pa tās balās i šaūgdavi jau, mónidami: aikit namā prúojam jau, išjója iš č'a jau / šaūgdavi vardais, kātre, märe / kur subāč'aus l'uterū bažnič'a, tē ár moš pāsaka, ka īr to. grapīen'a. pagrójus ka.rtóm / ir tadū na. kálna., kaip mēs šaūk'am, kūč'arus su drō.šku īr važ'avis, grapīen'a. su daug'aū jau arkl'ū., ir tadū īr liēpus tam jau láist kūčer'ui, ir anā pati īr se.dėjus, láist na. kálna tañ āžaran / anā ti īr nuskiñdus su visaīs arkl'aīs / varpaī īr zvānijis, vis dvīlika adīnu bažnič'a.i / bū.vus katalī.ku, práuda to bažnič'a, kas dabař lut'arū / vot par gāršvini vėl' i r kat kās kalbėjis, ka kōk'a ba.b'āla. gāršvas rōvus, ir īr pōns kēp tē važ'āvi.s, ans gal sāku.s,ku tu č'a ráuni, anā gal' sákunt gār'sēs / nu i gārsene / senīeji gāršvinišk'ai, tē vėl. pāsakadava, āni's bažnič'aj kaļba lātvīškai, tū.ra pāmaldas, lūtarei / išēina ōri, kaļba l'a.tū.viškai: kai gōža, tai gōža, liētus šiñdei — „labai līja, smařk'ai“ /

Jurkėnienė O., g. 1897 m. Bāltmuižėje (3 km į š. r. nuo Subāčiaus). Tėvas vietinis, mama — nuo Ōnuškio.

21. jau dvī.dešim untrúos m'ā.tuos gal' āš atējaū č'anai / pradēja gi.vint / bū.va. senē.lei, nū.mire. / brólis bū.va., tas usl.muše. / likoū viēna / reike. jieškát gaspadór'aus / vī.sa.s tr'óba.s sukri.ti., supū.vi., pra. lúngus šū.ni.s lízda, viduū / niēka. n'abū.va. / kóla tr'óbas sukēlēm, vī.su sveikātu padēja.m / išeja. kār'as, ir net'ā.ka pagi.vint / dabať negal'ū že.lavótis, dabať man davā.lei vī.sakā / visu čēsu aš'ai dírba, i duktē dírba / tur'ū karviti, ir piēnas ī.ra, ir vī.sa / ir mā.n', kaip sà.ka, del' rù.bl'a. nereik'a raudót niekadū / gramā.tiška daūk žōdž'u aš n'asūpruntu kaip namie išmókau, teip ir ī.ra / cinai ma.kíkla.s n'abū.va. nikōk'a.s akurātnas / trīs klāsai san'aū, aš visūs trīs par klāsu pērēja / jau kōki ti makíkla kà.r'a čēsi bū.va. / makíta.jas pašauk'a viēnu bern'ōku i rōda. šī.tu, kaip jau šī.to duntuv'a., kur ūnglis kavóli.s pū.č'a kálvej / ānas n'asā.ka lātviškai, bet l'a.tū.viškai sà.ka: duntuvē / a lātviškai matai išeina plēše.s / tai visi pratrūka juōktis, ir makítajēs juōktis / ānas lietū.viškai žī.na., a lātviškai n'āžī.na., visl. namiē lietū.viškai kaība / anl's lat'vāi, l'uterānai, vī.sa nežī.na. lātviškai pasakīt /

Ramoniēnē, g. 1905 m. Brūnkenų k. (4 km į p. nuo Gáršvinės).

Aknystà

22. m'ā.s tai ir júokem'a.s / sà.ka.m, tai m'ā.s gl.mi. ir áugi. latvijōj, galēja.m senei. ažmiřst' sà.va. giřtu. kaību. / mán' dū.jei bū.va. brólei / k'ā.tur'us m'atūs gi.v'ā.na.m anan pasauli.n'an kari / tadū grīža.m iš rasiēja.s / brólei ka.k'ā.s m'a-tūs pagi.v'ā.na. ir išvaž'ā.va. kauna / pradēja. dírpt' ir móki.tis pà.ti.s / vī.rē.sne-sai bū.va. lakúnas / jōnas mikēnas / ans dabať dēsta. k'arā.miku., praf'ā.sa.r'us skaīta.s / t'arp mū.su. dešim'.m'ā.tu. skirtumas / nū jau jis kai pradēja. tōn m'ā.na. ma.kíkla'n aīt, tai tadū jau atvaž'úodamas paīšídava., ir č'ā pripaīšídava., ir pà.ra-das darídava. / išeídava., padēdava., kat kas lra ir nam'ā., kat kās dà.ra.ma / b'at telp jau daug'au sà.va. dárba. dírba. / jis visuť, ir č'anai, ir unt áukšta. gulēdava. kaŗtais vā.saru. / æ. paīřit' tai ir pa. sōdu, ir visuť, ir da. nuveídava. ir pal'a laukals kat kuť / aīdava., gri.bātu. k'āldava., žīnaū, mañ' tai k'āldava., aīnam aīnam grī-bātu. / aīdavam grību. riņktu. / č'ā miškaī daug'au bū.va. / pask'au. tai tiēm nau-jakur'ām sudalī.ja., jau pali.ka. reč'au / labai žuváuť mēgdava. / te.vē.l'ui da. tink-lū bū.va., vī.sa / da. ir te.vē.li.s tadū bū.va. gīvas, kai ā.nas bū.va. / a. pask'au. ā.nas išvažē.va. parīž'un studijúot', ir kai grīža. iš parīž'aus, tadū jau prasidēja. vē.l, ir darbaī / atvaž'úodava. r'ā.tkarčēis, bē.t jau nebe tiék / a. kai pírma, tai vā.saras vī.s nam'ā. praláizdava. / iš parīž'aus n'agalēja., tētis mī.r'a., ir tadū ā.nas negalēja. atvaž'úot' / kur ti stud'aīntas tiék dauk pl.ni.ga. gaūs, stipeñdi.ju. dà.v'a. tai / nu g'arai, taz bróli.s lakúnas kat padēja. / a. iš namū. n'abū.va. kalp / pač'ūs pírmas m'atūs ēja. akni.stōn, nēžinaū, pōra m'ā.tu. ar kiék / a. pask'au jā.ka(b)pili. è.ja. mo.kíkla.n, ir tadū rusijōj, mók'a.s varō.niži, pask'au a.dē.sa.ī / a.dēsa.ī tan pa-č'āñ suirū.te.ī m'ā.tu. pink'ólika.s b'arn'ōkas, tai tinal pū.zbadž'u gi.v'ā.na. / a. namuōs č'a visóki n'adā.teklei, č'a žem'ā.la. prastā / sakídava. tētis, su lū.patu. maišel'ū grīži.s / tai vāt visi telp ir kúla.s namuōs ir visók'u buvī.mu. bū.va. / juōg-

dava.s atvaž' à.vis, à.ja. švint'a.s, sà.ka., žà.l'u. búl'bu. su lupīna.m i(š)sl.kep'a.m, à.nei niēka., sà.ka., vālgī.t' nēr / viēna.sīk prà.ša. mà.mai dārba., mà.ma, dúog dārba. / mà.ma padúoda daļgi., kur krúmús pjáuņa, ir ta.k'ù. atà.žal'u. / pask'au juō-k'as t'a. žmón'a.s, sà.ka., m'as n'à.t lēpa.m ja.kals / tū gi pamī.sli.k, sà.ku.s, kāt t'agūl' pjáuņa ml.šku. su daļgi /

Mūrelienē-Mikēnaitē Liudvika, g. 1913 m. Skardupyjē (5 km i š. v. nuo Aknystōs; sesers prisiminimai apie dailininkus Joną ir Juozą Mikēnus). 22 ir 23 tekste ē=ę, o=õ.

23. kas tā.ks bũ.va. silpnē.sn'a. būda. žmō'gus, tai vāt ir atkrī.ta. / tai à.nzs nebesirā.š'a., tinaī, mikēnas, tai à.nas rā.š'a.s mīk'ā.ns / nerā.š'a. raupl's, b'at rūps / šī.t'a. senīēja., kās li.ki., t'ā., mataī, dō. ir paliēka pr'a. sà.va. / āš tai jau šiek tiēk skaīti.s istō.rīju. ir bišk'ūku. ma.kīkla.n à.ji.s, tai āš jau mōku atsilaiķit' / latv'ū istō.rīja labaī īr trumpa ir nes'anā / kai aīdava.m m'as darbaī, kai jau kalūki.s susikūr'a., labaī dauk latv'ū aīdava. / nū, l'a.tuvjū. maž'au / āš jiem sakīdava, jūs mán' pasakīkit telp / nū, jeīgu jūs tikrī latveī, pavaīdīkit viēnu. mēnesī., nušaukl.mu. lā.tvišku. / a. m'ā.s tū.rim sà.va. žō'dž'us, mūsu. ir kalbā i'rā pilnē.sn'a., turtin-gē.sn'a. / nu vāt visúom'at āš jiem ušķīrzdava kē.l'a., su kelel(s) žō'džēis m'ā.s ir ū.žbaig'am / pr'a. ūlman'u m'ā.s turēja.m sà.va. draugiju. č'a aknīstoī, jauni.mas bũ.va. susikūri.s / m'as darīdava.m vā.karus l'a.tū.vīškus, ch'ōras mūsu. bũ.va. l'atuvjū. / vat šī.tu. raupjū. tēvas labaī. energīngas bũ.va., mōki.ta.ja viēna tō'k'a, paula.nīt'a. / jī kaūni kai kadū paskutin'an laīki ma.ki.ta.jā.va. / m'ā.s vat, brōli.s mā.na., s'asā., prasciēni.s, mūral'a.n'a. i(š) skaīdūpja, visi / šviēsa ir rū'ta, dvi drau-gija.s bũ.va. akni.stōī / chō.ras bũ.va., t'aā.t'arus loždava.m, išvaž'úodava.m ne-ratōs lōštu, sũ.batin / sũ.batiī bũ.va. teip pà.t' tiktai skīr'us / vat važ'úodava.m viēni in kitūs / par muīh teip kalba, nuveīsta garšviēn'a.s, jau kitelp kalb'ā.s, nu-velsta bāltmuižišk'a.s, daī kiteip kalb'ā.s / garšviēnei bro.līti., tu nevaž'úosi, tai nelsi su mūnim / aī vat telp jā nutrāuk'a, trumpē.sn'a. tarm'ā. l'ra n'agu mūsu. / ta.k'ā. pũ.rinai bāltmuižiškai šn'ā.ka / a.ja. gi.v'ā.na ka.k'ā. k'aturī ar piīki kilō.m'at-rai na. sũ.bač'aus pr'a. pà.t' kē.l'u /

24. k'atur'ōs ni.kadū n'ā.kul'a, tri.j'ōs arbē pin'k'ūōs kũ.l'a / dve.jiēm neišel-na ku.li.mas, aštataī kat viēnas mū.ša, a. nē.r kas ū.šmuša, nēr kas dā.tar'a / īt su kũltuvu kũ.l'unt / reī.ke žinōt, kai.p ušmũ.št, ir kadū reik'a ušmũ.št / č'a padī.-dela. ū.p'a. / ma.n' rōda.s, trī.zde.šim aštuntaīs mē.tais melarā.va. / iš ākni.stā.s pradēja. na. tīlta., tai jū. nuvā.re. lik nē.retai / nū (i)r sà.k'a. kad lig bāuskei, ar kuī vari.s / tai č'a bũ.a. tók'a s'aurū.t'a. to. ū.p'a., ir labaī tók'a aštreis līnkumais / a. dabaī ju. ištiēsina., pra.tiēsina. / nū ir ganā platī, aštuōni miē.trai platū.ma. / kai kadū pōsaka.dava., kat sà.ka., ir žmōne.z ben trī.s i.rā prigēri. šīto.j ū.p'a.j, tuōs akvaruōs / mataī, jeīgu papūola. taī. su.kuriī, taī nēbeis'ikēla. / ā.kvaras i.rā gilūs keib da.b'ā. / ir tī vis'ō.met sũ.kas vandā. / ūa teip v'ārda, kaškaip teip mutul'úojas / galla, kāt šāltaš čēsas, nuvēšč'ā, parōdi.č'a, pamāudi.č'a ir ātvešč'ā pa.ti. iš ta.s ū.p'a.s /

Urbanavičius Kazys, g. 1903 m. Riūkų k.

25. jau mōna ta.vaī nebeatōmena, kai č'a. sù.se.ja bù.va rubčž'us / mamās babù.ta. sòka, kad āja ši.ton bažnič'on, da. šič bù.va letuvjū. douk, o po.skum̃ visi sulatvėja. / pradėja. lō.tvai žēnitis lietuvās, letū.vei latvās, ir susimaiše. visi / tai tie zīlgalv'ai nusiturėja., ir dār kokē. trēji keturi namai nusiturėja iš sanū česu le-tū.vju / mas kū.gi, jau gi.ma.m, gi.vāna.m, i numiřsma č'à / nebeįsma niekur dabať / dabār, pa ši.tam kār'ui, kur kas nuvejis / kl.ta.s nū.mira., vėl kur išklī-di / dabà kičk miestuos išāja, kur išvaž'ava. / visi kraštaĩ č'a pīlna dō l'a.tū.v'u. / tarnōva par žėdnu. gāspadōr'u / gangreit le.tuvīs bù.va mařga, bundinīkas / un ši.tu gōlu pal'ākai pradėja važ'uot tarnautu. / vė.že. suvainī.řkin / kai kl.řk'u kapūs pašvīntina, palī.ka. /

ař atsisādaū unt akmenėl'o,
ir atsidūsau dėvu.l'au māna. /
tėvėli.s s'ānas, bra.l'ū.kas māžas,
o mā.ni jāunu vaiskan ažrāša /
tū.r'u tū.r'u trīs s'asutālas,
kaip ir daržė.li žā.l'as rutālas /
viėna ses'ū.la žirgu balnōjo,
ūntra s'asū.la kīlpas seg'ōjo /
o tō treč'ōja, pāti mažōja,
ātkėla vařtus ir palidėja /
bról'ukai mūsu, jāunasai mūsu,
kādu sugriři iš varšuvālas /
tādu sugriř'su iš varšuvālas,
kituos metėl'os, ši.toj denālj /
bról'ukai mūsu, jāunasai mūsu,
o kū. atnė.ři iš varšuvālas /
viėnai s'as'ū.lai rūtu vainī.ku,
ūntrai s'as'ū.lai šiīka kasnīku /
o tai treč'ōjai, pāčei mažōjai,
āuksa žiedėli vī.sam vīekėl'ui /
kólnai kalnālei pėrstovėjo,
kařklai karklālei pėržidėjo /
nabasulāuk'am sāva bral'ū.ka,
griřtant iš vāršuvālas /
atbāga žirgas, ataprunkštūoja,
řali řablāla atablizgūoja /
bral'ū.kai* mūsu, jāunasai mūsu,
a kur padėjai bra.l'ū.ku mūsu /
jūsu bral'ū.kas āž varšuvālas
gū.l'a kraujūosi ir purvināl(an) /

* Dainininkės klaida; 6, 8 ir 20 eilutės pakartotos antrą kartą.

sáula tekēja, bróli ažmūšē,
 sáulala. sāda, kai pakavóje /
 kur gálva krīto, róžē ži.dėjo,
 kur kraūjas tīško, paflai mirgėjo /

Ginióčia Elzbieta, g. 1907 m. Buivydosē (3 km į š. nuo Suvainišķio), gyv. Tupi-
 niuosē.

Skyrónys

26. jām dabà miēžis', ir āpmerk' kok'añ sodīn' / pam'ořka dvē diēn, nū.-
 sōņk', ir paklōj ont š'ořtos gr'ořdos / kò.l' jie sōdīkst, kaip ir sōāugis' / tē tūokart
 sō roņķom i.štr'on, ka neb'abūtu daug'aū sōāugis, ir dž'uvī.n / ar on pēč', ar kōr
 dž'uvīntōvēs' ģra / ir sudž'ovī.n tēp, kālīp visai saūšs ģra / ir pāskui nū.tr'on
 tōs akuōis / tū.kart sū.mal / bet' reīk' rū.pē sumāl't' / ne mīltes sumāl't', bet'
 krúopom sumāl't' / nō ir tūkart dāra ālu / bet' apín'u raīk' / mēdže sudīne g'ārus
 ģra, kitōk'os sudīnos n'agāl' / reīk' trēju sudīnu mēdže / vīenos ģra, kōr tū salīk-
 lu sālin / tad sālin tēp: apač'ō ta m tūover' išurb' skīly, i tam tūover' suklōj tōk's
 medēl's', tōk's' mažōč's', sk'ařse šakalēl's', sk'ařse visēp kēp suklōj / nō ir on tū
 šakalēl'u d'ād viršōn šāuds / on tu šāudu suvī.r'on tōs apín's', su v'ōs^{ss} to sūl ū.špil'
 viršōh' on tu šāudu / pāsk d'ād salīklo, kaip vī.ris' ūndo, tēp gan graīt ūvī.ris',
 pl.l' vādeni viršōn, ir ā.pmaīša / no ir susāļen pōr' vālondu, ir tik pāsk tēķen /
 vōle attaiša vāl'o / tē šaūķes' to mīss^{ss}, kas t'āk / ir d'ād rāugu t'arp tos mīsos, ir
 rugī.n / išrugī.n, pl.l' bačķōs, ūštaiša kiēte, āls i'ra / aš ēs' l'ōns brūki.s / nū.k'art
 gal'v'āls, un pagal'ū sužārda, āpmer'k' tuos sāujs' vān'dene dúobēs' / v'ālk' ōr',
 rīndom išķlōj, sū.r'ōš kūl'os / kūltōvs toks ilgs pagall's, unt virv'āles pririšts sprūn-
 gulis /

Fātaras (Pātars) J., g. 1908 m.

Ūkrai

27. viēn s'āsuo giv'ān āucie, kē.t liēlaucie / anūs vāka· sulatviējie / tāp ir šn'ā-
 kam sāva stārp / tu tik nēik par tuos krūms, valkel' / ēik tu gōl't, aš nēika nēbi-
 jau / tōkie žūburē, ti ēsa· pākavoti pīninga· / klīkole· kokiē k'āturi mūms ģr /
 kam mašinēl'es ģr, nuo rīta nūlek / nikāp č'a negiēst, nēbie kas giēst / vo tāp ģr
 pas mōms / katalē.ku, lietū.v'u on pāsa· ģr māža· / sēnei tie tēvēlei mē.ri / tiēva
 tiēvs lātvi's / vīrs bū.va iš ū.kru / suōdna· išputēji, niēks nēbie / pusiktārs dēl
 kārv'ēs / a tu varīs namiē jau? vēs ģr brūns pas mūms / rīt kāžin ar nelīs / aviēt's
 su ūoguoms dēl' kūosule /

Nōrbutenē Paulina, g. 1912 m. Snīkeriū dv., atiteķėjusi į Bileikiū k. (Aucēs
 apyl., 4 km į š. nuo Akmēnēs).

Vadakstīs

28. trīs mās būuom liētuvēi / bērnūots, lēdž'us / i pučīnskās / daug'au nebū-
 wə / č'a nēženāu / tas ģ patiēsinti rubēž'u nōrīej^(e), un tād anie jau tē.n lāt'vu
 rubēž'u ūzvīlk^a, vō če šaukštēlēi palīka lāt.vijūo / te(n) netuōl^(e) ģ tas rubēž'us,

a dō kilōmetāi īr / jā / tēn āucīe, pīlnā āuc^(e), liētuvū īr, ē lādgal'ū / a mā.na mamīt^(e) māna vaīk^(u)s muokina, vēs lietūviška dainēl^(e) / māna dūktiē, maž'ūte tuoki būwa, nū sà.k padain'ūok sà.k, káip sà.kā mūok⁽¹⁾ / dāin'uo là.pēs, dāin'ūo. kiš-kis / ȳ.i kaš če bū.wa, liētuwu. darbinīnkū daūg, pr'ē tu. pāč'ū mūs liētuwū / ēin sà.k, i susiēdūs paz zīenūs, pas drāūgē(s) sà.kā kalbīeties / didelei nūor, ka liētūviškāi gāutu padzin'ūot^(e) / kap jau ējōm tē.p ir eīnam i aūc^(e) / ta pērāpēj^(e) skaītīes, nȳ bilēikē, āuc^(e) s pāgāsts / žagārē, žuč'uōs^(e) gān'aū bānda / mamīte parēj^(e) iš bēgl'ū, kad bū.w^(e) išvārīe / babūnē sà.k / kuť. jū váikai ēis^(e)t, i ta. lātvej^(e) / gi-vēnkēt liētuwūj / *

Sabuliénė Emilija, g. 1907 m. Priedulės vls., Sakų dv. (6 km į r. nuo Vadaksties). Gyveno Žagarėje, atitekėjo į Šaukšteliūs (Ukrų apyl.).

LITERATŪRA

- Būga K. Ciskodo parapijos lietuvių šnektos. 1911, rankraštis (VVU MB).
 Būga K. Rinkiniai raštai. — V., 1961, t. 3.
 Endzelīns J. Darbu izlase. — Rīga, 1979, t. 3, d. 1; 1981, t. 4, d. 1; 1982, t. 4, d. 2.
 Garšva K. Akcentuacijos ir vokalizmo sąryšis šiaurės vakarų panevėžiškių tarmėje. — Kn.: Lietuvių kalbotyros klausimai, 1977, t. 17, p. 76–88.
 Garšva K. Lietuvių kalbos tarmės ir jų kontaktai Latvijoje (1. Lietuvių kalbos tarmių Latvijoje istorija). — Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai. A serija, 1984, t. 2(87), p. 83–91.
 Garšva K. Lietuvių kalbos tarmės ir jų kontaktai Latvijoje (2. Lietuvių gyvenamosios vietos ir kalbų funkcionavimas). — Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai. A serija, 1985, t. 1(90), p. 118–126.
 Grinaveckienė E. Daugpilio apylinkių lietuvių šnektos fonetika. — Kn.: Lietuvių kalbotyros klausimai, 1980, t. 20, p. 223–239.
 Grinaveckienė E. Kai kurios Daugpilio lietuvių šnektos gramatikos ypatybės. — Kn.: Lietuvių kalbotyros klausimai, 1983, t. 23, p. 107–123.
 Kabelka J. Latvių kalba. — V., 1975.
 Lietuvių kalbos gramatika. — V., 1976, t. 3.
 Lietuvių kalbos tarmės (Chrestomatija). — V., 1970.
 Makowski B. Szkolnictwo litewskie w Polsce w latach 1920–1939. — Acta baltico-slavica, 1983, t. 15, s. 175–241.
 Šliavas J. Žeimelis. — 1972, mašinraštis (VVU MB).
 Zinkevičius Z. Lietuvių dialektologija. — V., 1966.
 Zinkevičius Z. Lietuvių kalbos dialektologija. — V., 1978.
 Гаучас П., Видугирис А. Этнолингвистическая ситуация литовско-белорусского пограничья с конца XVIII по начало XX в. — Науч. тр. вузов ЛитССР. География. Вильнюс, 1983, т. 19, с. 26–73.
 Скринда А. Д. Латышская грамматика латгальского наречья. — СПб., 1908.

* Pakeltas (e) = (ę).

К. ГАРШВА

СИНТАКСИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И ТЕКСТЫ ЛИТОВСКИХ ДИАЛЕКТОВ ЛАТВИИ

Резюме

В статье впервые обсуждаются синтаксические особенности 14 литовских диалектов, существующих в Латвии, и прилагаются 28 текстов. Описываются локатив, илятив, супин, конструкции с предлогами *aīt, ažū, dā, dēl, iņ, lig, nā, nuō, paŗ, priē* и т.п., а также другие грамматические явления. Установлено, что на местные литовские диалекты большое влияние оказывает латышский язык, а в восточных районах — и славянские языки. В указанных пунктах Латвии (за исключением Индрицы и, может быть, Цискода) коренные литовцы проживают с XIII-XV вв.

Фонетическая транскрипция в статье несколько упрощена. Кроме автора статьи, некоторые тексты расшифровывали преподаватели Вильнюсского государственного университета А. Гирдянис (№ 28), О. Косене (№ 8, 22, 23), Б. Стунджа (№ 7, 24). Наибольшее внимание уделяется диалекту Уодягёнай (Кра́славский р-н). Так как в Цискоде литовский язык в качестве средства общения почти не применяется, в настоящее время Уодягёнай является живым островком литовских старожилов, наиболее отдаленным (на 60 км) от основного ареала распространения литовского языка.

K. GARŠVA

SYNTACTICAL FEATURES OF LITHUANIAN DIALECTS IN LATVIA AND TEXTS

Summary

For the first time syntactical features of 14 Lithuanian dialects in Latvia are being discussed with addition of 28 texts. In the paper locative, illative, supine, constructions with prefixes *aīt, ažū, dā, dēl, iņ, lig, nā, nuō, paŗ, priē*, etc., the contacts of the Lithuanian language with the Lettish and Slavonic languages are described.

In 14 localities of Latvia (excepting *Indricā* and perhaps *Ciskodas*, Lettish *Tiskādi*) Lithuanian people lived from the 13th—15th cc. Great attention is paid to the dialect of *Uodegēnai* (Lettish *Vodigēni, Odigjāni*, Krāslava District, 60 kilometres away from the main territory of the Lithuanian language). Other dialects described exist in localities, which in Lettish are called *Ak-nīste, Gārsene, Grīva, Grendze, Kalkūne, Medumi, Nereta, Subate, Šķirāni, Vadakste*.